

Sekretarzem Komitetu Miejskiego został Jan Dal, który funkcję tę sprawował do lipca 1947 r.¹⁷⁵. Najważniejsze zadania realizowane przez działaczy partyjnych można opisać następująco:

(...) PPS starała się pomagać w uruchomieniu przedsięwzięcia produkcyjnych, podejmowała działania nad rozwiązywaniem braków w aprowizacji, zapobiegała drożyznie i spekulacji, starała się zwalczać szabrownictwo, pomagała w rozwiązywaniu kwestii mieszkaniowej i innych zagadnień osadnictwa niewolnego.(...) Aktywniej poświęcał dużo uwagi działalności związków zawodowych, w których wpływy PPS były niekwestionowane. Ważny odcinek działalności tej partii stanowiła spółdzielczość¹⁷⁶.(...)

10 listopada 1945 r. odbyła się konferencja miejskiej organizacji PPS, w trakcie której dokonano wyboru przewodniczącego – został nim Leon Jeleński¹⁷⁷. Szeregi PPS również gwałtownie rosły. W listopadzie 1946 r. szeregi partyjne w Jeleniej Górze szacowano na 1137 członków, a rok później już 3003¹⁷⁸.

Stronnictwo Ludowe

O wiele mniej dynamicznie rozwijały się struktury trzeciego ugrupowania „bloku demokratycznego” – Stronnictwa Ludowego. Zebranie organizacyjne tej partii odbyło się 12 sierpnia 1945 r. Wybrano wówczas tymczasowy Zarząd Powiatowy, na którego czele stanął Henryk Krzemiński¹⁷⁹. Liczbę członków SL w powiecie jeleniogórskim, we wrześniu 1945 r., szacowano na 403 osoby, a pod koniec października na 675¹⁸⁰. Generalnie można stwierdzić, że działacze jeleniogórskiego SL pozostali wierni swojej macierzystej organizacji, gdyż zaledwie kilku z najbardziej znaczących zdecydowało się na transfer do PSL. Jednakże pojawienie się konkurencyjnej organizacji znacząco wpłynęło na zmniejszenie aktywności stronnictwa¹⁸¹.

¹⁷⁵ Jelenia Góra. Zarys [...], op.cit., s. 251.

¹⁷⁶ M. Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy [...]*, op. cit., s. 15.

¹⁷⁷ M. Iwanek, *Życie polityczne [...]*, op. cit., s. 49.

¹⁷⁸ Jelenia Góra. Zarys [...], op. cit., s. 251.

¹⁷⁹ Bronisław Pasierb, *Ruch ludowy na Dolnym Śląsku w latach 1945–1949*, Warszawa 1972, s. 51.

¹⁸⁰ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy [...]*, op. cit., s. 67.

¹⁸¹ Ibidem, s. 69.

tohoto typu na całym terenie Jeleniohorské kotliny¹⁷⁴. Tajemnikiem místní komise se stal Jan Dal, který tuto funkci vykonával do července 1947¹⁷⁵. Nejdůležitější úkoly, které realizovali členové strany lze popsat následovně:

(...) PPS se snažila pomáhat při obnovení výroby v průmyslových závodech, aktivně se podílela na odstraňování nedostatků při zásobování základními potravinami, zabraňovala zdražování a spekulacím, snažila se potírat rabování, pomáhala při řešení bytové otázky a jiných problémů nuceného osídlování. (...) Její vedení věnovalo velkou pozornost činnosti odborů, ve kterých měla PPS nepochybný vliv. Důležitou součástí této strany byla družstva¹⁷⁶. (...)

Dne 10. listopadu 1945 se uskutečnila konference městské organizace PPS, během které byl jejím předsedou zvolen Leon Jeleński¹⁷⁷. Také řady PPS se velmi rychle rozšiřovaly. V listopadu 1946 byl počet členů strany v Jelení Hoře odhadován na 1 137, o rok později to bylo už 3 003 členů¹⁷⁸.

Lidová strana (Stronnictwo Ludowe)

Mnohem méně dynamicky se rozvíjely struktury třetího uskupení „demokratického bloku” – lidové strany (SL). Organizační schůze této strany se konala 12. srpna 1945. Tehdy bylo zvoleno dočasné okresní předsednictvo, v jehož čele stanul Henryk Krzemiński¹⁷⁹. Počet členů SL v jelenohorském okrese byl v září 1945 odhadován na 403 osob, na konci října pak na 675¹⁸⁰. Obecně lze říci, že členové jelenohorské SL zůstali věrni své mateřské organizaci, protože jen několik z nejvýznamnějších členů se rozhodlo pro přechod do PSL. Přesto vznik konkurenční organizace měl významný vliv na snížení aktivity této strany¹⁸¹.

¹⁷⁴ Marian Iwanek, *Życie polityczne...*, op.cit., s. 46

¹⁷⁵ Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta, op. cit., s. 251

¹⁷⁶ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy...*, op. cit., s. 15

¹⁷⁷ Marian Iwanek, *Życie polityczne...*, op.cit., s. 49

¹⁷⁸ Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta, op. cit., s. 251

¹⁷⁹ Bronisław Pasierb, *Ruch ludowy na Dolnym Śląsku w latach 1945–1949*, Warszawa 1972, s. 51

¹⁸⁰ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy...*, op. cit., s. 67

¹⁸¹ Tamtéž, s. 69

Circle in Jelenia Góra took place, which was the first organizational unit of this type in the entire area of Jelenia Góra Valley.¹⁷⁴ Jan Dal became the Secretary of the Municipal Committee and held this function until July 1947.¹⁷⁵

Below is the description of important tasks carried out by party activists:

(...) The PPS tried to help to initiate the work of manufacturing companies, took actions in solving problems with lacks in the supplying, prevented from high prices and speculation, tried to fight the looting, helped solving the housing issue and other issues of the settlement. (...) Active members devoted much attention to trade unions, in which the PPS influences were indisputable. A cooperative movement was treated as an important part of operations of this party.¹⁷⁶ (...)

On November 10, 1945, a conference of the PPS Municipal Organization, in the course of which the chairman was selected – Leon Jeleński.¹⁷⁷ The PPS also soared. In November 1946, the party union ranks in Jelenia Góra were estimated to 1137 members, and a year later – already to 3003.¹⁷⁸

The People's Party (SL)

Structures of the third grouping of the “democratic block” – of People's Party developed far less dynamically. An organizational sitting of this party took place on August 12, 1945. Then, a temporary District Management Board was chosen, with Henryk Krzemiński as the chairman.¹⁷⁹ The number of PSL members in Jelenia Góra district in September 1945 was estimated to 403 people, and up to the end of October – to 675.¹⁸⁰

Generally, the activists of Jelenia Góra SL remained faithful to one's parent organisation, because only a few of the major members decided on the transfer to the PSL. However, an appearance of the competing organization considerably reduced activity of the party.¹⁸¹

¹⁷⁴ Marian Iwanek, *Życie polityczne...*, op.cit., p. 46

¹⁷⁵ Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta, op. cit., p. 251

¹⁷⁶ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy...*, op. cit., p. 15

¹⁷⁷ Marian Iwanek, *Życie polityczne...*, op.cit., p. 49

¹⁷⁸ Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta, op. cit., p. 251

¹⁷⁹ Bronisław Pasierb, *Ruch ludowy na Dolnym Śląsku w latach 1945–1949*, Warszawa 1972, p. 51

¹⁸⁰ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy...*, op. cit., p. 67

¹⁸¹ Ibidem, p. 69

Stronnictwo Demokratyczne

Pierwsze koło Stronnictwa Demokratycznego powstało 22 lipca 1945 r. Kilka dni później, 1 sierpnia tego roku, utworzono zarząd powiatowy i miejski, którego prezesem został kapitan Marian Kwaśniak¹⁸². Ugrupowanie to skupiało przede wszystkim prawników, pracowników umysłowych, kupców i rzemieślników. Nie było ono zbyt liczne – w 1947 r. trzy koła skupiały 120 członków¹⁸³. Nie odgrywało również na początku zbyt wielkiej roli w życiu politycznym miasta.

Polskie Stronnictwo Ludowe

Pierwsze struktury organizacyjne opozycyjnego Polskiego Stronnictwa Ludowego utworzono w Jeleniej Górze 8 września 1945 r. Wówczas powołano Zarząd Powiatowy PSL, na którego czele stanął inżynier Wacław Biliński. Zebranie inauguracyjne uświetnili: Stanisław Mikołajczyk i Władysław Kiernik¹⁸⁴. Partia rozwijała się dość prężnie, ale jej struktury zostały rozbite przez władze w grudniu 1946 r.

Rozwój kultury po 1945 r.

Tworząca swoją miejską tożsamość Jelenia Góra i najbliższe okolice, stały się prawdziwą mekką dla szeroko pojętych ludzi kultury, którzy bardzo chętnie osiedlali się, w tym pięknym i nietkniętym przez wojnę, rejonie naszego kraju. Pionierski okres rozwoju miasta był czasem niezwykłym, jak wspominali ówczesni twórcy:

(...) Jelenia Góra przypominała w tym okresie jakieś renesansowe księstwo¹⁸⁵. (...)

Ludzie przybyli do miasta dopiero organizowali sobie życie w nowym miejscu, a już 23 sierpnia 1945 r. rozpoczął działalność jeleniogórski teatr¹⁸⁶. Jego twórcą, pierwszym dyrektorem i kierownikiem artystycznym była Stefania Domańska. W *Zemście* wystawionej pod koniec sierpnia 1945 r. zadebiutowali m.in.: Kazimierz

Demokratická strana (Stronnictwo Demokratyczne)

První organizace Demokratické strany (SD) vznikla 22. července 1945. O několik dnů později, 1. srpna, bylo zvoleno okresní a městské předsednictvo, jehož předsedou se stal kapitán Marian Kwaśniak¹⁸². Toto uskupení sdružovalo především právníky, intelektuály, obchodníky a řemeslníky. Nebylo příliš početné. V roce 1947 sdružovalo ve třech místních organizacích 120 členů¹⁸³. V politickém životě města nehrálo příliš významnou roli.

Polská lidová strana (Polskie Stronnictwo Ludowe)

První organizační struktury opoziční Polské lidové strany (PSL) vznikly v Jelení Hoře 8. září 1945. Tehdy bylo jmenováno okresní předsednictvo, v jehož čele stanul inženýr Wacław Biliński. Hosty inaugurační schůze byli Stanisław Mikołajczyk a Władysław Kiernik¹⁸⁴. Strana se rozvíjela velmi pružně, ale její struktury byly úředně zlikvidovány v prosinci 1946.

Rozvoj kultury po roce 1945

Jelení Hora a její nejbližší okolí se při utváření své městské identity stala skutečnou Mekkou pro široce pojímané lidi kultury, kteří se velmi rádi usazovali v tomto krásném a válkou nedotčeném kraji. Pionýrské období rozvoje města bylo podle vzpomínek tehdejších umělců velmi zvláštní dobou:

(...) Jelení Hora v té době připomínala nějaké renesanční knížectví¹⁸⁵. (...)

Lidé přicházeli do města a sotva si začali zařizovat nový život, už 23. srpna zahájilo svou činnost jelenohorské divadlo¹⁸⁶. Jeho zakladatelkou, první ředitelkou a uměleckou vedoucí byla Stefania Domańska. V *Pomstě* uvedené na konci srpna 1945 debutovaly mimo jiné tyto divadelní osobnosti: Kazimierz

¹⁸² Tamtéž, s. 76

¹⁸³ Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 252

¹⁸⁴ Jan Ryszard Sielezin, *Polskie Stronnictwo Ludowe na Dolnym Śląsku. Kalendarium (srpen 1945-březen 1947)*, Wrocław 1997, s. 13

¹⁸⁵ Z. Paprotny, *Ostatni sudecki gęźbiarz*, w: *Kultura* č. 18 z r. 1977, s. 10

¹⁸⁶ Janusz Degler, *Teatr w Jeleniej Górze 1945–1985*, Jelenia Góra 1985, s. 7

The Alliance of Democrats (SD)

The first unit of the Alliance of Democrats was formed on July 22, 1945. A few days later – on August 1, the District and Municipal Management Board was created, the president of which became captain Marian Kwaśniak¹⁸². This grouping concentrated above all lawyers, white-collar employees, merchants, and craftsmen. It was not too numerous - in 1947 in three circles there gathered 120 members¹⁸³. At the beginning it did not play a too significant role in the political life of the city.

The Polish People's Party (PSL)

The first organizational structures of the opposition Polish People's Party were created in Jelenia Góra on September 8, 1945. Then, the PSL District Board was appointed, with engineer Wacław Biliński as the chairman. Stanisław Mikołajczyk and Władysław Kiernik honoured the inaugural meeting with their presence¹⁸⁴. The party thrived but its structures were broken by the authorities in December 1946.

Development of culture after 1945

Jelenia Góra, forming its urban identity, and the most immediate area constituted a real Mecca for people of culture, in a wide comprehension, which very willingly settled in that beautiful and intact by the war area of our country. The pioneering period of development of the city was an unusual time, as contemporary authors recalled:

*(...) Jelenia Góra looked like some kind of a Renaissance Principality in that period. (...)*¹⁸⁵

People arrived in the city were only beginning to organise their living in the new place, but already on August 23, 1945, Jelenia Góra Theatre opened¹⁸⁶. Stefania Domańska was its creator, the first director and an artistic director. In the end of August 1945, in *The Revenge*

¹⁸² Ibidem, p. 76

¹⁸³ Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 252

¹⁸⁴ Jan Ryszard Sielezin, *Polskie Stronnictwo Ludowe na Dolnym Śląsku. Kalendarium (sierpień 1945-marzec 1947)*, Wrocław 1997, p. 13

¹⁸⁵ Z. Paprotny, *Ostatni sudecki gęźbiarz*, w: *Kultura* No. 18 from 1977, p. 10

¹⁸⁶ Janusz Degler, *Teatr w Jeleniej Górze 1945–1985*, Jelenia Góra 1985, p. 7

Dejmek, Adam Hanuszkiewicz, Ignacy Machowski i Sławomir Misiurewicz. W październiku tego roku kierownictwo jeleniogórskiego teatru objął Jerzy Walden¹⁸⁷.

Latem 1945 r. w rejonie Jeleniej Góry osiedli pierwsi pisarze – Edward Kozikowski i Waław Rogowicz. Otrzymali oni gospodarstwa w Przesieci – wówczas Matejkowicach¹⁸⁸. Wkrótce kolonia artystyczna ludzi pióra znacznie się rozrosła. Na początku grudnia 1945 r., w Jeleniej Górze przy ulicy Kolejowej 43c, odbyło się zebranie, w trakcie którego utworzono Klub Literacki. Członkami i założycielami klubu byli: Edward Kozikowski, Stanisław Kaszycki, Irena Grabowiecka, Ksawery Piątka i Jerzy Kolankowski¹⁸⁹. Utworzony Klub miał ambicję organizacji życia literackiego w Kotlinie Jeleniogórskiej. Inicjował odczyty, spotkania autorskie, prelekcje i inne tego typu przedsięwzięcia. Z czasem, gdy liczba twórców w rejonie Jeleniej Góry wzrosła, postanowiono zmienić formę organizacyjną. W styczniu 1946 r. powołano Oddział Dolnośląskiego Związku Zawodowego Literatów Polskich. W skład zarządu weszli: prezes W. Rogowicz, wiceprezes E. Kozikowski, sekretarz S. Kaszycki, skarbnik L. Eminowicz¹⁹⁰. Oddział ten, z czasem przekształcony w Oddział Związku Literatów Polskich, skupiał 26 członków rzeczywistych i kandydatów, których nazwiska warto przytoczyć:

(...) Edward Kozikowski, Ludwik Eminowicz, Waław Rogowicz z żoną Stefanią, Stanisław Kaszycki, Czesław Centkiewicz z żoną Aliną, Jan Nepomucen Miller, Jan Sztudynger, Jerzy Kolankowski, Jan Iwański, Stanisława Miłkowska-Iwańska, Maria Plaskota, Paulina Czernicka, Teofil Kowalczyk, Stefania Janina Pohorska-Okołów, Jerzy i Anna Kowalscy z Wrocławia, Waław Mrozowski, Jan Wierciński, Michał Sagatowicz z Wałbrzycha, następnie Jan Koprowski, Paweł Szumilas, Nina Rydzewska, Paweł Hulka-Laskowski i Józef Kowalski¹⁹¹. (...)

Tak więc nie tylko ze względów organizacyjnych Jelenia Góra była wówczas

Dejmek, Adam Hanuszkiewicz, Ignacy Machowski a Sławomir Misiurewicz. V říjnu tohoto roku převzal vedení jelenohorského divadla Jerzy Walden¹⁸⁷.

V létě 1945 se v okolí Jelení Hory usadili první spisovatelé – Edward Kozikowski a Waław Rogowicz. Získali hospodářství v Przesieci – tehdejších Matejkovicích¹⁸⁸. Brzy se umělecká komunita spisovatelů velmi rozrostla. Na počátku prosince 1945 proběhlo v Jelení Hoře v ulici Kolejowa 43 c setkání, během kterého vznikl Literární klub. Jeho zakladateli se stali: Edward Kozikowski, Stanisław Kaszycki, Irena Grabowiecka, Ksawery Piątka a Jerzy Kolankowski¹⁸⁹. Nově vzniklý klub měl ambici organizovat literární život v Jelenohorské kotlině. Pořádali čtení, autorská setkání, přednášky a podobné aktivity. Později, když počet autorů v Jelení Hoře a okolí ještě narostl, došlo ke změně organizační formy klubu – v lednu roku 1946 vznikla dolnoslezská pobočka Odborového svazu polských spisovatelů (Związek Zawodowy Literatów Polskich). Jeho předsednictvo tvořili: předseda – W. Rogowicz, místopředseda – E. Kozikowski, tajemník – S. Kaszycki, pokladník L. Eminowicz¹⁹⁰. Pobočka, která se později změnila v organizaci Svazu polských spisovatelů (Związek Literatów Polskich), sdružovala 26 členů a čekatelů, jejichž jména stojí za zmínku:

(...) Edward Kozikowski, Ludwik Eminowicz, Waław Rogowicz s manželkou Stefanií, Stanisław Kaszycki, Czesław Centkiewicz s manželkou Alinou, Jan Nepomucen Miller, Jan Sztudynger, Jerzy Kolankowski, Jan Iwański, Stanisława Miłkowska-Iwańska, Maria Plaskota, Paulina Czernicka, Teofil Kowalczyk, Stefania Janina Pohorska-Okołów, Jerzy a Anna Kowalski z Wratylavi, Waław Mrozowski, Jan Wierciński, Michał Sagatowicz z Wałbrzychu, dále Jan Koprowski, Paweł Szumilas, Nina Rydzewska, Paweł Hulka – Laskowski a Józef Kowalski¹⁹¹. (...)

Proto nejen z organizačních důvodů byla tehdejší Jelení Hora skutečným hlavním městem literatury v Dolním Slezsku.

there debuted inter alios the following theatre people: Kazimierz Dejmek, Adam Hanuszkiewicz, Ignacy Machowski, and Sławomir Misiurewicz. In October that year, Jerzy Walden took the direction of Jelenia Góra Theatre.¹⁸⁷

In the summer of 1945, the first writers settled in the area of Jelenia Góra – Edward Kozikowski and Waław Rogowicz. They received households in Przesieka – then Matejkowice.¹⁸⁸ Soon, the artists' colony of writers grew substantially. At the beginning of December 1945, in Jelenia Góra on 43 c Kolejowa Street a meeting took place, where a Literary Club was created. Founder members of the club were: Edward Kozikowski, Stanisław Kaszycki, Irena Grabowiecka, Ksawery Piątka, and Jerzy Kolankowski.¹⁸⁹

The created club had an ambition of the organisation of literary life in Jelenia Góra Valley. It initiated readings, meetings with authors, lectures, and other undertakings of this type. With time, when the number of authors in the area of Jelenia Góra rose, one decided to change the organizational form – in January 1946, Lower Silesia Section of Trade Union of Polish Writers (ZZLP) was established. The management board consisted of: the chairman – W. Rogowicz, vice-chairman – E. Kozikowski, secretary – S. Kaszycki, treasurer – L. Eminowicz.¹⁹⁰ With time, this section was converted into the Section of Polish Writers' Association (ZLP), gathering 26 regular members and candidates, whose names are worthwhile quoting:

(...) Edward Kozikowski, Ludwik Eminowicz, Waław Rogowicz with the wife, Stefania, Stanisław Kaszycki, Czesław Centkiewicz with the wife, Alina, Jan Nepomucen Miller, Jan Sztudynger, Jerzy Kolankowski, Jan Iwański, Stanisława Miłkowska-Iwańska, Maria Plaskota, Paulina Czernicka, Teofil Kowalczyk, Stefania Janina Pohorska-Okołów, Jerzy and Anna Kowalski from Wrocław, Waław Mrozowski, Jan Wierciński, Michał Sagatowicz from Wałbrzych, and Jan Koprowski, Paweł Szumilas, Nina Rydzewska, Paweł Hulka – Laskowski, and Józef Kowalski¹⁹¹. (...)

¹⁸⁷ M. Jarmolukowa, *40 lat miasta*, [w:] „Rocznik Jeleniogórski”, t. XXIII z 1985 r., s. 10.

¹⁸⁸ *Jelenia Góra. Zarys [...]*, op. cit., s. 458.

¹⁸⁹ J. Kolankowski, *Literatura pod Śnieżką*, Jelenia Góra 1996, s. 7.

¹⁹⁰ *Jelenia Góra. Zarys [...]*, op. cit., s. 459.

¹⁹¹ J. Kolankowski, op. cit., s. 11.

¹⁸⁷ Maria Jarmolukowa, *40 lat miasta*, w:

„Rocznik Jeleniogórski”, t. XXIII z r. 1985, s. 10

¹⁸⁸ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 458

¹⁸⁹ Jerzy Kolankowski, *Literatura pod Śnieżką*, Jelenia Góra 1996, s. 7

¹⁹⁰ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 459

¹⁹¹ Jerzy Kolankowski, op. cit., s. 11

¹⁸⁷ Maria Jarmolukowa, *40 lat miasta*, in:

„Rocznik Jeleniogórski”, vol. XXIII from 1985, p. 10

¹⁸⁸ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 458

¹⁸⁹ Jerzy Kolankowski, *Literatura pod Śnieżką*, Jelenia Góra 1996, p. 7

¹⁹⁰ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 459

¹⁹¹ Jerzy Kolankowski, op. cit., p. 11

prawdziwą literacką stolicą Dolnego Śląska. Niestety później najwybitniejsi twórcy wyruszyli w poszukiwaniu „chleba i kariery” do Wrocławia, Warszawy i innych miast.

Także prasa i inne wydawnictwa periodyczne bardzo szybko zagościły w Jeleniej Górze. 28 sierpnia 1945 r. ukazał się, pierwszy i niestety jednocześnie ostatni, numer „Głosu Pogranicza”, który został wydany z okazji I Przemysłowego Zjazdu Ziem Odzyskanych¹⁹². Gdy ta próba powołania typowo „jeleniogórskiego” czasopisma nie powiodła się, powstały jedynie lokalne oddziały dzienników o regionalnym zasięgu – „Pioniera”, czyli późniejszego „Słowa Polskiego” oraz „Dziennika Zachodniego”, a z czasem także gazet partyjnych: „Naprzodu Dolnośląskiego” (PPS) i „Trybuny Dolnośląskiej” (PPR). Niezwykle interesującą inicjatywą o zasięgu znacznie wykraczającym poza ramy Kotliny Jeleniogórskiej, a nawet całego Dolnego Śląska, było rozpoczęcie wydawania pisma „Nauka i Sztuka”, pierwszego tego typu, jakie ukazało się w Polsce po II wojnie światowej: (...) *Ukazywało się ono dość nieregularnie w latach 1945–1948. Ogółem ukazało się 16 numerów tego pisma. Zamieszczano w nim rozprawy literatury i sztuki, historii kultury i teorii sztuki; propagowano potrzebę integracji nauk społecznych. Jego naczelnym redaktorem był historyk Stefan Maria Kuczyński, który od końca 1945 r. zamieszkiwał w Jeleniej Górze*¹⁹³.

Poszczególne tomy pisma były dość obszerne – nawet do 400 stron. Publikował w nim nie tylko redaktor naczelny, skądinąd wybitny mediewista, ale także m.in.: Julian Krzyżanowski, Stefan Kieniewicz, Bogusław Leśnodorski i inni wybitni naukowcy¹⁹⁴. Do legendy przeszedł artykuł „Chopin i poeci” pióra Pauliny Czernickiej, który ukazał się w numerze 5–6 z 1946 r.

Z tematyką jeleniogórską i dolnośląską bardziej związany był miesięcznik ilustrowany „Śląsk”, który ukazywał się w latach 1946–1948. Jego redaktorem naczelnym był także Stefan Maria Kuczyński, a wydawcą Śląska Spółdzielnia Wydawnicza¹⁹⁵.

Bohužel později nejvýznamnější autoři odcházeli hledat „živobytí” do Vratislavi, Varšavy a dalších měst.

Velmi rychle zde zdomácněl také místní tisk a vydávání časopisů. Dne 28. srpna 1945 vyšlo první a bohužel poslední číslo časopisu *Hlas pohraničí* (*Głos Pogranicza*), které vyšlo u příležitosti 1. průmyslového sjezdu znovunabytých území¹⁹². Když se tento pokus o vznik typický „jelenohorského” časopisu nezdařil, vznikly pouze místní redakce deníků s regionálním dosahem *Pionýr* (*Pionier*), neboli pozdější *Polské slovo* (*Słowo Polskie*) a *Západní deník* (*Dziennik Zachodni*), a postupně také stranické noviny: *Dolnoslezský vpřed* (*Naprzód Dolnośląski*) (PPS) a *Dolnoslezská tribuna* (*Trybuna Dolnośląska*) (PPR). Velmi zajímavým projektem, jehož dosah překračoval území Jelenohorské kotliny a dokonce i celého Dolního Slezska, bylo vydávání časopisu *Věda a umění* (*Nauka i Sztuka*), prvního časopisu tohoto typu, který se objevil v Polsku po 2. světové válce. (...) *V letech 1945–1948 vycházel velmi nepravidelně. Celkem vyšlo 16 čísel tohoto časopisu. Byly v něm otištěny literární a umělecké studie, články věnované historii kultury a teorii umění; časopis propagoval potřebu integrace humanitních věd. Jeho šéfredaktorem se stal historik Stefan Maria Kuczyński, který od konce roku 1945 žil v Jelení Hoře*¹⁹³.

Jednotlivá vydání časopisu byla velmi rozsáhlá, někdy dokonce až 400 stran. Publikoval v něm nejen šéfredaktor, vynikající odborník na středověk, ale také Julian Krzyżanowski, Stefan Kieniewicz, Bogusław Leśnodorski a další vynikající vědci¹⁹⁴. Legendou se stal článek *Chopin a básníci* (*Chopin i poeci*) Pauliny Czernické, který vyšel v čísle 5–6 z roku 1946.

S jelenohorskou a dolnoslezskou tematikou byl úzce spojen ilustrovaný měsíčník *Śląsko* (*Śląsk*), který vycházel v letech 1946–1948. Jeho šéfredaktorem byl také Stefan Maria Kuczyński a vydavatelem Slezské vydavatelské družstvo (Śląska Spółdzielnia Wydawnicza)¹⁹⁵. Jelenohorská kotlina byla

This way, not only of organizational considerations, Jelenia Góra was then the real literary capital of Lower Silesia. Unfortunately, later the most outstanding authors set off in seeking “bread and career” for Wrocław, Warsaw and other cities.

The press and other periodical publications very quickly appeared in Jelenia Góra. On 28 August, 1945, there was edited the first and, unfortunately, simultaneously the last number of *Głos Pogranicza* which appeared on occasion of the First Industrial Meeting of the Regained Territories.¹⁹² When this attempt to appoint a typical “Jelenia Góra” kind of magazine failed – there came into existence only local sections of daily newspapers of the regional scope – *Pionier*, i.e. the later *Słowo Polskie* and *Dziennik Zachodni*, and with time also party newspapers: *Naprzód Dolnośląski* (PPS) and *Trybuna Dolnośląska* (PPR). The start of issuing a *Nauka i Sztuka* (*Science and Art*) magazine was an extremely interesting initiative with the range beyond Jelenia Góra Valley, or even entire Lower Silesia. It was the first paper of this type which appeared in Poland after the World War II: (...) *it was issued quite irregularly in the years 1945–1948. In total, 16 numbers of this magazine were published. Dissertations on literature and art, the history of culture and theory of art, were being published there; a need of integration of social sciences was propagated. Its chief editor was a historian, Stefan Maria Kuczyński which lived in Jelenia Góra from the end of 1945.*¹⁹³

Individual volumes of the magazine were quite extensive – even up to 400 pages. Not only the editor-in-chief published there, an outstanding mediaevalist, but also, among others: Julian Krzyżanowski, Stefan Kieniewicz, Bogusław Leśnodorski, and other remarkable scientists.¹⁹⁴ An article written by Paulina Czernicka, *Chopin i poeci* (*Chopin and poets*), which appeared in the number of 5–6 of 1946, became legendary.

Śląsk (*Silesia*), an illustrated monthly magazine which was issued from 1946 to 1948, was closer to Jelenia Góra and Lower Silesia matters. Stefan Maria

¹⁹² Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 469.

¹⁹³ M. Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy i kulturalny Jeleniej Góry w 35-leciu PRL*, „Rocznik Jeleniogórski”, t. XVIII z 1980 r., s. 25.

¹⁹⁴ J. Kolankowski, op. cit., s. 78.

¹⁹⁵ W. Ćwiertnia-Bernaś, *Dolnośląska prasa terenowa 1945–1974*, [w:] *Kultura na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1977, s. 76.

¹⁹² Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 469.

¹⁹³ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy i kulturalny Jeleniej Góry w 35-leciu PRL*, „Rocznik Jeleniogórski”, t. XVIII z 1980 r., s. 25.

¹⁹⁴ Jerzy Kolankowski, op. cit., s. 78.

¹⁹⁵ W. Ćwiertnia-Bernaś, *Dolnośląska prasa terenowa 1945–1974*, w: *Kultura na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1977, s. 76.

¹⁹² Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 469.

¹⁹³ Marian Iwanek, *Rozwój społeczno-gospodarczy i kulturalny Jeleniej Góry w 35-leciu PRL*, „Rocznik Jeleniogórski”, vol. XVIII from 1980, p. 25.

¹⁹⁴ Jerzy Kolankowski, op. cit., p. 78.

Kotlina Jeleniogórska to miejsce, gdzie osiedliło się wielu znanych malarzy. W Szklarskiej Porębie pracował Wlastimil Hofman (od 1947) i inni.

Turystyka

Jelenia Góra w naturalny sposób stanowiła centrum turystyczne całych Sudetów Zachodnich. Wpływ na to miało oczywiście położenie oraz stan i ilość obiektów turystycznych pozostałych po zakończeniu wojny. Niestety, pionierski okres zagospodarowania miasta i całej Kotliny Jeleniogórskiej oraz ogólna sytuacja, nie sprzyjały podejmowaniu inicjatyw związanych z zagospodarowaniem turystycznym tego obszaru. Przez pewien czas zupełnie nie doceniano walorów środowiska przyrodniczego miasta i okolic. Spowodowało to niepowetowane straty – część schronisk została zdewastowana i rozszabrowana. Bardzo często również niszczone ich unikalne wyposażenie. Jednocześnie prowadzono żywiołowy proces polonizacji i poszczególnym obiektom turystycznym nadawano polskie nazwy, wydaje się zresztą, że nie zawsze szczęśliwie dobrane, gdyż jedynie dwie z nich funkcjonują do dnia dzisiejszego.

Barierą skutecznie powstrzymującą rozwój turystyki był nie tylko brak odpowiedniej kadry, ale także problemy natury administracyjnej stwarzane przez bliskość granicy państwowej czy stan bezpieczeństwa, zwłaszcza w górach. Starania o zmianę tej sytuacji podjęły jako pierwsze organizacje turystyczne. We wrześniu 1945 r. w Przesiece, noszącej wówczas nazwę Matejkowice, utworzono Dolnośląskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze¹⁹⁶. W tym samym roku powstały również koła Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego oraz Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Starły się one propagować piękno ziemi jeleniogórskiej, organizować ruch przewodnicki i informację turystyczną oraz zagospodarować część obiektów turystycznych. Z ich inicjatywy, w lutym 1946 r., powstała pierwsza w Polsce tego typu instytucja – Dolnośląska Spółdzielnia Turystyczna w Jeleniej Górze, obejmująca

¹⁹⁶ W. Papierniak, *Historia turystyki w Sudetach*, s. 18. www.skps.wroclaw.pl/3_sudety/32_biblioteka/biblioteka31.pdf

miejscem, kde se usadilo mnoho známých malířů. Ve Sklářské Porubě působil Wlastimil Hofman (od roku 1947) a další.

Turistika

Jelení Hora představovala turistické centrum celých polských Krkonoš. Vliv na to měla samozřejmě poloha a stav a množství turistických objektů, které se dochovaly po skončení války. Bohužel pionýrské období plánování města a celé Jelenohorské kotliny a obecná situace nepodporovaly iniciativy související s turistickým rozvojem této oblasti. Po jistou dobu nebyla úplně doceněna hodnota okolní přírody a krajiny. To způsobilo nevratné škody – část turistických chat byla zdevastována a vyrabována. Velmi často bylo také zničeno jejich unikátní vybavení. Současně byl zahájen živelný proces polonizace a jednotlivým turistickým objektům byly dávány polské názvy. S odstupem času je zřejmé, že ne vždy byly šťastně zvoleny, protože dodnes jsou používány pouze dva z nich.

Barierou, která účinně brzdila rozvoj turistiky, byl nejen nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců, ale také problémy administrativního charakteru způsobené blízkostí státní hranice, nebo stav bezpečnosti, zejména na horách. Snahu o změnu této situace začaly jako první vyvíjely turistické organizace. V září roku 1945 v Przesiece, která se tehdy jmenovala Matejkowice, vzniklo Dolnoslezské turistické a vlastivědné sdružení¹⁹⁶. Ve stejném roce vznikly také místní organizace Polského vlastivědného sdružení a Polského tatrzańskiego sdružení. Ty se snažily propagovat krásu Jelenohorská, zajišťovat průvodcovské služby, poskytovat turistické informace a spravovat část turistických objektů. Z jejich iniciativy vznikla v únoru 1946 první instituce tohoto typu v Polsku – Dolnoslezské turistické družstvo v Jelení Hoře, které svým působením zasahovalo celé Dolní Slezsko¹⁹⁷. Toto družstvo postupně spravovalo opuštěné horské

¹⁹⁶ Witold Papierniak, *Historia turystyki w Sudetach*, s. 18 www.skps.wroclaw.pl/3_sudety/32_biblioteka/biblioteka31.pdf

¹⁹⁷ Maria Jarmolukowa, *40 lat miasta*, v: „Rocznik Jeleniogórski”, sv. XXIII z r. 1985, s. 11

Kuczyński was the editor-in-chief also there, and the publisher was Silesian Publishing Cooperative.¹⁹⁵

Jelenia Góra Valley has been a place where many well-known painters settled. Wlastimil Hofman (since 1947) and others worked in Szklarska Poręba.

Tourism

Jelenia Góra in a natural way constituted the tourist centre of the entire West Sudetes Mountains. Certainly, the geographic position and the state and amount of tourist objects remaining after the end of war affected it. Unfortunately, the pioneering period of developing the city and entire Jelenia Góra Valley, and the general situation did not support taking initiatives connected to tourist development of this area. For some time, the advantages of natural environment of the city and the area were completely unappreciated. It caused irreparable losses – a part of hostels was devastated and plundered. Very often their unique equipment was also being destroyed. Simultaneously, an impetuous process of Polonising was conducted and Polish names were given to individual tourist objects. As a matter of fact, it seems that they were not always well selected, because only two of them are functioning to this day. A barrier, that was effectively stopping the development of tourism, was not only the lack of appropriate staff but also problems of administrative nature created by the closeness of a national border, or the safety state, especially in the mountains. The first tourist organisations engaged in the change of this situation. In September 1945, in Przesieka (then: Matejkowice), Lower Silesia Tourist – Touring Society (DTTK) was formed.¹⁹⁶ In the same year, there were also formed units of the Polish Association of Tourism (PTK) and the Polish Tatra Association (PTT). They tried to propagate the beauty of Jelenia Góra grounds, to organize a guide movement and tourist information, and to utilize some of tourist objects. In February 1946, there was founded, from their initiative,

¹⁹⁵ W. Ćwiertnia-Bernaś, *Dolnośląska prasa terenowa 1945–1974*, in: *Kultura na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1977, p. 76

¹⁹⁶ Witold Papierniak, *Historia turystyki w Sudetach*, p. 18 www.skps.wroclaw.pl/3_sudety/32_biblioteka/biblioteka31.pdf

swoim obszarem działania na cały Dolny Śląsk¹⁹⁷. Spółdzielnia ta stopniowo zagospodarowywała porzucone schroniska górskie w Karkonoszach (13) i Górach Izerskich (1). Prowadziła również inną działalność:

(...) Spółdzielnia założyła także cztery punkty informacji turystycznej, w tym dwa w Jeleniej Górze, prowadziła sprzedaż artykułów sportowo-turystycznych, uruchomiła wytwórnię pamiątek turystycznych i podjęła działalność wydawniczą (mapy turystyczne, przewodnik narciarski i turystyczny, widokówki), organizowała wycieczki turystyczne i wczasy¹⁹⁸. (...)

Poszczególne agendy organizacji turystycznych podejmowały bardzo często działania na rzecz poprawy obiegu informacji turystycznej, np. umieszczały mapy panoramiczne w uczęszczanych punktach.

W pierwszym w pełni turystycznym sezonie, latem 1946 r., przez Jelenią Górę przewijało się 5 tysięcy osób dziennie¹⁹⁹.

Jelenia Góra miastem wojewódzkim

1 czerwca 1975 r. weszła w życie Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, która wprowadziła nowy podział administracyjny kraju – zlikwidowała powiaty i zwiększyła liczbę województw do 49²⁰⁰. Powstało wówczas województwo jeleniogórskie. Nowa rola Jeleniej Góry, którą śmiało można określić mianem awansu, nie pozostała bez wpływu na rozwój miasta. Zaczęło się ono nie tylko rozwijać przestrzennie, ale przede wszystkim zaczęło tworzyć szereg różnego typu nowych instytucji szczebla wojewódzkiego, których liczbę oszacowano na 58²⁰¹. W mieście rozpoczęł się nowy, dynamiczny etap rozwoju związany z realizacją zadań i funkcji stolicy nowopowstałego województwa. Władze miejskie musiały przekazać, na potrzeby tworzącej się administracji wojewódzkiej, kilkanaście budynków i opuścić ratusz²⁰². Do Jeleniej Góry przyjechało wielu nowych, aktywnych ludzi, których

chaty w Krkonoších (13) a v Jizerských horách (1). Provozovalo také další činnost:

(...) Družstvo založilo také čtyři informační kanceláře, z toho dvě v Jelení Hoře, prodávalo sportovní a turistické zboží, otevřelo dílnu na výrobu turistických suvenýrů a věnovalo se vydavatelství (turistické mapy, lyžařský a turistický průvodce, pohlednice), organizovalo turistické výlety a pobyty¹⁹⁸. (...)

Činnost turistických organizací velmi často kladla důraz na poskytování informací turistům, například umístěním panoramatických map v navštěvovaných místech.

V první turistické sezoně v létě 1946 prošlo Jelení Horou 5 tisíc osob denně¹⁹⁹.

Jelení Hora jako vojvodské město

Dne 1. června 1975 vstoupil v platnost zákon ze dne 28. května 1975 o dvouúrovňovém správním rozdělení státu a o změně zákona o národních radách, který zaváděl nové administrativní rozdělení Polska – zrušil okresy a zvýšil počet vojvodství na 49²⁰⁰. Tímto zákonem vzniklo jelenohorské vojvodství. Nová role Jelení Hory, kterou lze směle popsat jako úspěšnou, se pochopitelně odrazila na rozvoji města. Začalo se nejen rozvíjet územně, ale především začala vznikat řada nových vojvodských institucí, jejichž počet je odhadován na 58²⁰¹. Město tak vstoupilo do nové, dynamické etapy svého rozvoje, která souvisela s realizací úkolů a funkce hlavního města nového vojvodství. Vedení města muselo odevzdat vznikající vojvodské administrativě několik budov a opustit radnici²⁰². V Jelení Hoře se usadila řada nových, aktivních lidí, kteří pracovali v nově vznikajících institucích a kteří začali ovlivňovat jejich podobu. Jelenohorským

the first institution of this type in Poland - Lower Silesia Tourist Cooperative in Jelenia Góra, embracing entire Lower Silesia with the area of operating.¹⁹⁷ This cooperative gradually developed abandoned mountain hostels in the Karkonosze (13) and the Izerskie Mountains (1). It also conducted other activities:

(...) The cooperative established also four offices of tourist information, two of which in Jelenia Góra; it sold sports-tourist articles, started the manufacturing of tourist souvenirs and undertook publishing (tourist maps, ski and tourist guidebooks, postcards), organised tourist trips and holidays.(...)¹⁹⁸

Individual departments of tourist organizations very often worked in favour of the improvement of circulation of tourist information, for example they put panoramic maps in frequented places.

In the first, truly tourist season – in summer 1946, five thousand people were passing daily through Jelenia Góra.¹⁹⁹

Jelenia Góra – the capital of the province

On June 1, 1975, an Act from May 28, 1975, about a two-stage administrative division of the country and about the amendment to the act on people's councils which implemented a new administrative division of the country, came into life. It abolished districts and increased the number of provinces to 49.²⁰⁰ Then Jelenia Góra Province came into existence. A new function of Jelenia Góra, which boldly should be described as a promotion, had its impact on the development of the city. It not only began to develop spatially, but above all one started creating new provincial institutions of different type, the number of which was estimated to 58.²⁰¹ A new, dynamic stage of development started in the city, connected to the execution of tasks and of function of the new-created capital of the province. The municipal authorities had to provide several buildings for the purposes of the forming provincial administration and to

¹⁹⁷ M. Jarmolukowa, *40 lat miasta*, [w:] „Rocznik Jeleniogórski”, t. XXIII z 1985 r., s. 11.

¹⁹⁸ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 345.

¹⁹⁹ „Dziennik Zachodni” z 25 lipca 1946 r.

²⁰⁰ Dziennik Ustaw z 1975 r., nr 16, poz. 91.

²⁰¹ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 283.

²⁰² M. Jarmolukowa, *40 lat miasta* [...], s. 50.

¹⁹⁸ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., s. 345.

¹⁹⁹ „Dziennik Zachodni” z 25. července 1946

²⁰⁰ Sbírká zákonů z r. 1975, č. 16, zák. č. 91

²⁰¹ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, ed. Z. Kwaśny, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1989, s. 283

²⁰² Maria Jarmolukowa, *40 lat miasta*, v: „Rocznik Jeleniogórski”, sv. XXIII z r. 1985, s. 50

¹⁹⁷ Maria Jarmolukowa, *40 lat miasta*, in:

„Rocznik Jeleniogórski”, vol. XXIII from 1985, p. 11

¹⁹⁸ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 345

¹⁹⁹ „Dziennik Zachodni” from July 25, 1946

²⁰⁰ Dziennik Ustaw z 1975 r., No. 16, pos. 91

²⁰¹ *Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta*, editorship of Z. Kwaśny, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1989, p. 283

wchłaniały tworzone instytucje i którzy zaczęli wydatnie wpływać na jej oblicze. Wojewodą jeleniogórskim został dotychczasowy naczelnik Miasta i Powiatu, Maciej Szadkowski, a I sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego PZPR i jednocześnie przewodniczącym Wojewódzkiej Rady Narodowej, Stanisław Ciosek²⁰³.

Powstanie i działalność SOLIDARNOŚCI

Wydarzenia sierpnia 1980 r., które zapoczątkowały powszechny protest, falę strajków, związanych z sytuacją społeczno-polityczną w Polsce, wprawdzie dość późno i w niewielkim stopniu, dotarły także i do Jeleniej Góry. Pierwsi w województwie jeleniogórskim zaprotestowali pracownicy oddziału „Mera-Elwro” w Płakowicach koło Lwówka Śląskiego. Oni też założyli pierwszy Zakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”, który powstał na początku września 1980 r.²⁰⁴. Równolegle strajkowali pracownicy Lwóweckiego oddziału Przedsiębiorstwa Transportu i Spedycji Przemysłu Piwowarskiego „Brow-Trans”²⁰⁵. Natomiast w samej Jeleniej Górze przerwali pracę robotnicy Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego i Spółdzielni „Transbud” oraz MPK²⁰⁶.

17 września 1980 r., w kotłowni Wojewódzkiego Urzędu Telekomunikacyjnego w Jeleniej Górze, odbyło się konspiracyjne zebranie działaczy „Solidarności” z siedemnastu zakładów pracy oraz taksówkarzy²⁰⁷. Powołano wówczas Międzyzakładowy Komitet Związkowy Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, na którego czele stanął przewodniczący Roman Niegosz²⁰⁸. Po tym wydarzeniu w błyskawicznym tempie zaczęły się rozwijać struktury związkowe, a liczba członków „Solidarności” błyskawicznie rosła: (...) W półtora miesiąca po powstaniu MKZ zarejestrowano około 500 zakłado-

vojvodou se stal dosavadní hejtman města a okresu Maciej Szadkowski a 1. tajemníkem vojvodské komise PZPR a současně předsedou vojvodské národní rady Stanisław Ciosek²⁰³.

Vznik a činnost SOLIDARITY

Události ze srpna 1980, které zahájily vlnu stávek, souvisejících se společenskou a politickou situací v Polsku, dorazily do Jelení Hory ve skutečnosti s velkým zpožděním a v oslabené intenzitě. První v jelenohorském vojvodství protestovali zaměstnanci pobočky podniku „Mera-Elwro” v Płakowicach u Lwówku Śląského. Ti také založili první podnikovou zakladatelskou komisi Nezávislého odborového stavu „Solidarita”, který vznikl na počátku září 1980.²⁰⁴ Současně protestovali pracovníci Lwówecké pobočky podniku Doprava a Spedice pro pivovarnický průmyslu „Brow-Trans”²⁰⁵. Naopak v samotné Jelení Hoře přerušili práci zaměstnanci Vojvodského podniku komunikací a družstva „Transbud oraz MPK”²⁰⁶.

Dne 17. září 1980 se v kotelně vojvodského telekomunikačního úřadu v Jelení Hoře uskutečnila tajná schůze aktivistů „Solidarity” ze sedmnácti závodů a zástupců taxikářů²⁰⁷. Vznikla tehdy Mezipodniková odborová komise Nezávislého samosprávného odborového svazu „Solidarita” (Międzyzakładowy Komitet Związkowy Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”), v jejímž čele stanul předseda Roman Niegosz²⁰⁸. Po této události se odborové struktury začaly rozvíjet rychlým tempem a počet členů „Solidarity” velmi rychle rostl.

leave the city hall.²⁰² Many new, active people, which were absorbed by created institutions, arrived in Jelenia Góra and started significantly influencing its face. The previous governor of the City and the District, Maciej Szadkowski, became the Voievode of Jelenia Góra Province, and the First Secretary of the PZPR Provincial Committee and simultaneously the Chairman of the Provincial People's Council, was Stanisław Ciosek.²⁰³

Creation and activity of the SOLIDARITY

Events of August 1980 which initiated the universal protest – a wave of strikes, connected to the socio-political situation in Poland, rather late and to a little extent, reached also to Jelenia Góra. The first to strike in Jelenia Góra Province were the employees of the division of “Mera-Elwro” in Płakowice near Lwówek Śląski. They also established the first Company Founding Committee NZZ “Solidarity”, in the beginning of September 1980.²⁰⁴ Simultaneously, employees of Lwówek section of the Transport and Expedition Enterprise of “Brow-Trans” brewing industry were striking.²⁰⁵ In Jelenia Góra, the workers of Provincial Communications Enterprise, “Transbud” Cooperative, and “the MPK” came out on strike.²⁰⁶

On September 17, 1980, in the boiler room of the Provincial Telecommunication Office in Jelenia Góra, an underground meeting of the Solidarity activists took place, from seventeen workplaces and taxi drivers.²⁰⁷ Then, an Inter-Company Union Committee of the “Solidarity” Independent Autonomous Trade Union (MKZ NSZZ Solidarność) was established. Roman Niegosz became its Leader.²⁰⁸ After this event, at an immediate pace, trade union structures

²⁰² Maria Jarmolukowa, *40 lat miasta*, in: „Rocznik Jeleniogórski”, vol. XXIII from 1985, p. 50
²⁰³ Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 283

²⁰⁴ Halina Szczerska, *Solidarnościowcy z Jeleniej...*, Gazeta Robotnicza No. 247 from 1980, p. 3

²⁰⁵ Jan Ryszard Sielezin, *Solidarność w Jeleniogórskim*, Jelenia Góra 1993, p. 13

²⁰⁶ Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, editorship of Z. Kwaśny, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1989, p. 290, Jan Ryszard Sielezin, op. cit., p. 13

²⁰⁷ Ibidem, p. 15

²⁰⁸ Jelenia Góra. *Zarys rozwoju miasta*, op. cit., p. 290

²⁰³ Jelenia Góra. *Zarys [...]*, op. cit., s. 283.

²⁰⁴ H. Szczerska, *Solidarnościowcy z Jeleniej [...]*, „Gazeta Robotnicza” nr 247 z 1980 r., s. 3.

²⁰⁵ J.R., Sielezin, *Solidarność w Jeleniogórskim*, Jelenia Góra 1993, s. 13.

²⁰⁶ Jelenia Góra. *Zarys [...]*, s. 290; Sielezin J.R., op. cit., s. 13.

²⁰⁷ Ibidem, s. 15.

²⁰⁸ Jelenia Góra. *Zarys [...]*, op. cit., s. 290.

wych organizacji założycielskich, a do Solidarności w tych organizacjach zapisało się około 70–80 % pracowników²⁰⁹.(...)

Już trzy dni później MKZ zawarł z władzami wojewódzkimi porozumienie regulujące zasady i warunki funkcjonowania. Było to pierwsze tego typu porozumienie w kraju²¹⁰.

Entuzjazm towarzyszący narodzinom i rozwojowi „Solidarności” tylko na chwilę odsunął na dalszy plan problemy bytowe mieszkańców Jeleniej Góry i regionu. Sytuacja zaopatrzeniowa pogarszała się z dnia na dzień, a miejscowe władze nie potrafiły poradzić sobie z problemami. 22 stycznia 1981 r. w cieplickim Klubie „Gencjana” rozpoczął się wielki protest jeleniogórskiej „Solidarności”:

(...)Główne postulaty dotyczyły odpowiedzialności decydentów PZPR za tragiczną sytuację gospodarczą regionu, złą sytuację zaopatrzeniową w sklepach, tragiczną sytuację mieszkaniową i stan służby zdrowia. Akcję protestacyjną w Gencjanie wsparła większość organizacji zakładowych Regionu Jeleniogórskiego, a także Solidarność KWB Turów i Międzyzakładowe Komitety Strajkowe z Legnicy, Lubina, Wrocławia, Wałbrzycha i Zielonej Góry²¹¹.(...)

10 lutego 1981 r. protest został zakończony. Podpisano wówczas kompromisowe porozumienie, na mocy którego strona rządowa zobowiązała się spełnić część postulatów związkowców²¹².

W maju 1981 r. odbył się zjazd delegatów Regionu Jeleniogórskiego NSZZ „Solidarność”, którzy postanowili utworzyć Zarząd Regionalny obejmujący swoim zasięgiem całe województwo. Pierwszym przewodniczącym ZR został Andrzej Piesiak. Jedną z pierwszych decyzji nowego Zarządu Regionu było utworzenie związkowego tygodnika „Odrodzenie”, którego redaktorem naczelnym został Stefan Rogowicz²¹³.

13 grudnia 1981 r. wprowadzono stan wojenny. Oto, co się wydarzyło wtedy w Jeleniej Górze:

(...)O drugiej w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 Służba Bezpieczeństwa i od-

(...) Za měsíc a půl od vzniku Mezipodnikové odborové komise (MKZ) bylo zaregistrováno přibližně 500 zakladatelských podnikových organizací a do řad Solidarity v těchto organizacích vstoupilo přibližně 70 až 80 % zaměstnanců²⁰⁹.(...)

Už o tři dny později MKZ uzavřelo s vojvodskými úřady dohodu o změně pravidel a podmínkách fungování. Byla to první dohoda tohoto typu v zemi²¹⁰.

Nadšení, které doprovázelo vznik a rozvoj „Solidarity”, pouze na chvíli odsunulo do pozadí bytové problémy obyvatel Jelení Hory a regionu. Situace v zásobování se zhoršovala ze dne na den a místní úřady si nedokázaly s těmito problémy poradit. 22. ledna 1981 v teplickém klubu „Gencjana” začal velký protest jelenohorské „Solidarity”:

(...) Hlavní požadavky se týkaly odpovědnosti funkcionářů PZPR za tragickou hospodářskou situaci oblasti, špatnou situaci v zásobování obchodů, tragickou bytovou situaci a stav zdravotní péče. Protestní akci v Gencjane podporila většina podnikových organizací Jelenohorského regionu a také Solidarita KWB Turów a Mezipodnikové stávkové komise z Lehnice, Lubinu, Vratislavi, Valbřichu a Zelené Hory²¹¹.(...)

Dne 10. února 1981 byl protest ukončen. Tento den byla uzavřena kompromisní dohoda, na jejím základě se vládní strana zavázala splnit část požadavků odborových svazů²¹².

V květnu 1981 se konal sjezd delegátů jelenohorského regionu NSZZ Solidarity, kteří se rozhodli vytvořit regionální předsednictvo, které by svým dosahem zahrnulo celé vojvodství. Prvním předsedou regionálního předsednictva se stal Andrzej Piesiak. Jedním z prvních rozhodnutí nového regionálního předsednictva bylo založení odborového týdeníku *Obrození*

started developing, and the number of members of the “Solidarity” was rapidly increasing:

(...) A month and a half after the MKZ formation, about 500 company founding organizations were registered, and about 70–80 % employees in these organizations joined the “Solidarity”.(...)²⁰⁹

Three days later, the MKZ concluded an agreement with provincial authorities, regulating the principles and conditions of functioning. This was the first agreement of this kind in the country.²¹⁰

The enthusiasm accompanying the birth and development of “Solidarity” pushed away only for a moment living problems of inhabitants of Jelenia Góra and the region. The supply situation deteriorated day by day, and local authorities were not able to manage the problems. On January 22, 1981, in “Gencjana Club” in Cieplice, a great protest of Jelenia Góra “Solidarity” started.

(...) Main demands concerned the responsibility of the PZPR decision-makers for a tragic economic situation of the region, the bad supply situation in shops, the tragic housing situation and the state of the Health Service. The “Gencjana Club” protest was supported by the majority of companies’ organizations of Jelenia Góra Region, as well as “the Solidarity” of a KWB Turów and Inter-Company Strike Committees from Legnica, Lubin, Wrocław, Wałbrzych, and Zielona Góra. (...)²¹¹

On February 10, 1981, the protest was finished. A compromise agreement was then signed, on the power of which the government obliged itself for fulfilling a part of demands of trade unionists.²¹²

In May 1981, a reunion of delegates of the NSZZ Solidarity of Jelenia Góra Region took place, who decided to create the Regional Management Board (ZR), including the entire province. The first Chairman of the ZR was Andrzej Piesiak. One of the first decisions of the new Board of the Region was creating the

²⁰⁹ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ Solidarność http://www.soljg.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=101

²¹⁰ J.R. Sielezin, op.cit., s. 15. W monografii Jeleniej Góry podawana jest inna data – 23 września, zob: Jelenia Góra. Zarys [...], op. cit, s. 290.

²¹¹ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ „Solidarność”, op. cit.

²¹² J. R. Sielezin, op. cit., s. 32.

²¹³ Jelenia Góra. Zarys [...], op. cit., s. 294.

²⁰⁹ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ Solidarność, http://www.soljg.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=101

²¹⁰ Jan Ryszard Sielezin, op. cit., s. 15. V monografii Jelení Hory je uvedeno jiné datum – 23. září, viz: Jelenia Góra. Zarys rozvoju miasta, op.cit, s. 290

²¹¹ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ Solidarność, op. cit.

²¹² Jan Ryszard Sielezin, op. cit., s. 32

²⁰⁹ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ Solidarność, http://www.soljg.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=101

²¹⁰ Jan Ryszard Sielezin, op. cit., p. 15. In the monograph of Jelenia Góra a different date is specified – September 23, see: Jelenia Góra. Zarys rozvoju miasta, op.cit, p. 290

²¹¹ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ Solidarność, op. cit.

²¹² Jan Ryszard Sielezin, op. cit., p. 32

działy Milicji Obywatelskiej włamały się do siedziby Regionu Jeleniogórskiego NSZZ „Solidarność” w Jeleniej Górze przy ul. Kasprowicza. Zatrzymano przebywających tam Tadeusza Pałubickiego, Kazimierza Majewskiego i Joannę Wojciechowską. Skonfiskowano również całą dokumentację związkową. W tym samym czasie zatrzymano około 39 działaczy związkowych z władz Regionu i większych zakładów pracy Regionu Jeleniogórskiego. Następnego dnia i tygodnie to okres dalszych zatrzymań i internowania kolejnych działaczy związkowych. Głównym obozem internowania w tym rejonie był obóz w Kamiennej Górze, była filia hitlerowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Kolejne obozy internowania, w których przebywali internowani z Regionu Jeleniogórskiego, to Grodków, Nysa, Kwidzyń, Ucherce²¹⁴.

(Odrodzenie), jehož šéfredaktorem se stal Stefan Rogowicz²¹³.

Dne 13. prosince 1981 byl vyhlášen výjimečný stav. V následujících řádcích je popsáno, co se tehdy dělo v Jelení Hoře:

(...) Ve dvě hodiny v noci z 12. na 13. prosince 1981 se státní bezpečnost a oddíly občanských milicí vloupaly do sídla Jelenohorského regionu NSZZ Solidarita v Jelení Hoře v ul. Kasprowicze. Zde byl zadržen přítomný Tadeusz Pałubicki, Kazimierz Majewski a Joanna Wojciechowska. Zabavena byla také celá odborová dokumentace. Ve stejné době bylo zadrženo přibližně 39 odborových předáků z regionálního vedení a větších podniků na Jelenohorsku. Následující dny a týdny byly obdobím dalšího zadržování a internace odborových předáků. Hlavním internačním táborem v tomto regionu byl tábor v Kamenné Hoře, bývalá pobočka nacistického koncentračního tábora Gross-Rosen. Dalšími internačními tábory, ve kterých pobývali zadržení odboráři z Jelenohorska, byly Grodków, Nysa, Kwidzyń, Ucherce²¹⁴.

trade union weekly *Odrodzenie*, of which Stefan Rogowicz became the editor-in-chief.²¹³

On 13 December 1981 a martial law was implemented. Here is stated what happened then in Jelenia Góra:

(...) At 2 A.M. from 12 to 13 December 1981, the security service and divisions of the Citizens' Militia broke into the seat of the NSZZ Solidarity of Jelenia Góra Region in Jelenia Góra at Kasprowicza Street. They detained Tadeusz Pałubicki, Kazimierz Majewski and Joanna Wojciechowska, present there. The entire trade union documentation was also confiscated. In the same time, about 39 trade union activists from the authorities of the Region and bigger workplaces of Jelenia Góra Region were detained. The following days and weeks were a period of further apprehensions and internments of next trade union activists. The principal camp of internment in this area was a camp in Kamienna Góra, a former branch of the Nazi Gross Rosen concentration camp. Other camps of internment, in which internees from Jelenia Góra Region stayed, were in Grodków, Nysa, Kwidzyń, Ucherce.²¹⁴

²¹⁴ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ „Solidarność”, op. cit.

²¹³ Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta, op. cit., s. 294

²¹⁴ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ „Solidarność”, op. cit.

²¹³ Jelenia Góra. Zarys rozwoju miasta, op. cit., p. 294

²¹⁴ Historia Regionu Jeleniogórskiego NSZZ „Solidarność”, op. cit.

SZTUKA I RZEMIOSŁO W JELENIEJ GÓRZE

UMĚNÍ A ŘEMESLA V JELENÍ HOŘE

ARTS AND CRAFTS IN JELENIA GÓRA

Kamienice mieszczańskie – 2. poł. XVII – XVIII w. w Jeleniej Górze

Wojna trzydziestoletnia (1618 – 1648) spowodowała kompletne zniszczenie Jeleniej Góry i zubożenie jej mieszkańców. Straty, szczególnie spowodowane pożarem w 1634 r., były tak wielkie, że zachował się jedynie kościół parafialny św. Erazma i Pankracego. Długo trwało przywracanie dawnej świetności miasta.

Jelenia Góra swoje odrodzenie zawdzięcza najważniejszej grupie mieszczan – kupcom woali lnianych. To oni zbudowali nowe kamienice wokół rynku, gdzie były ich kantory i domy mieszkalne. Wokół miasta zakładali ogrody z domami ogrodowymi przypominającymi bardziej pałacyki. Dzięki nim na początku XVIII w. powstał ewangelicki kościół Łaski, najważniejsza budowla dla jej mieszkańców.

Odbudowa nadała domom mieszkalnym trwały kształt. Kamienice wznoszono z kamienia i cegły. Kryte były gontem, dopiero pod koniec XVIII w. pojawiają się na szeroką skalę dachy ceramiczne.

Plac rynkowy o kształcie wydłużonego prostokąta obudowano zwartymi pierzejami. Średnia szerokość kamienicy wynosiła od 6 do 8 m. Były najczęściej dwupiętrowe z dwukondygnacyjnym poddaszem. Działkę poza domem zajmowały oficyny łączące się wąskim przejeściem z budynkiem głównym.

Fronty wszystkich domów w rynku poprzedały obszerne podcienia. Z nich wchodziło się do przestronnej sklepionej sieni, dalej wąski odcinek prowadził do dziedzińczyka. Schody, znajdujące się zazwyczaj w środkowym trakcie, prowadziły długim jednym ciągiem lub zabiegowo, na pierwsze piętro do przestronnej, wy-

Měšťanské domy z druhé poloviny 17. až 18. století v Jelení Hoře

Tricetiletá válka (1618–1648) vedla k úplnému zničení Jelení Hory a zubožení jejího obyvatelstva. Ztráty, zejména ty, způsobené požárem v roce 1634, byly tak velké, že se dochoval pouze farní kostel sv. Erasma a Pankráce. Obnova lesku města trvala velmi dlouho.

Jelení Hora vděčí za svou obnovu nejvýznamnější skupině měšťanů – obchodníkům s lněnými voály. Právě oni si postavili nové domy kolem náměstí, kde byly také jejich prodejny a bytové domy. Kolem města zakládali zahrady se zahradními domy připomínajícími spíše malé paláce. Díky nim vznikl na počátku 18. století evangelický kostel Milosti, nejdůležitější stavba města.

Obnova vtiskla obytným budovám pevné tvary. Měšťanské domy byly budovány z kamene a cihel. Střechy byla pokrývané šindelem, teprve na konci 18. století se ve větší míře rozšiřuje použití pálených střešních tašek.

Náměstí ve tvaru protáhlého obdélníku bylo obestavěno semknutou linií domů. Průměrná šířka měšťanského domu se pohybovala od šesti do osmi metrů. Nejčastěji se jednalo o dvoupatrové stavby s dvoupodlažním podkrovím. Na pozemku za domem stály postranní budovy spojené úzkým průchodem s hlavní budovou.

Průčelí všech domů na náměstí doplňovala prostorná loubí. Z nich se vcházelo do prostorné klenuté předsíně; úzký průchod vedl na nádvoří. Schody, nacházející se obvykle ve středním traktu, vedly přímo v jednom tahu nebo lomeně do prvního patra, do prostorné, vysoké

Town houses, the 2nd half of 17th–the 18th century in Jelenia Góra

The Thirty Years' War (1618–1648) resulted in the complete destruction of Jelenia Góra and impoverishment of its burghers. Losses, especially due to fire in 1634, were so great, that only the parish church of St. Erasmus and St. Pancras was preserved. It took a long time to restore the former glory of the city.

Jelenia Góra owes its revival to the most important group of citizens – merchants of linen veils. They built new houses in the Market Square, with their offices and apartments as well as palace-like houses with gardens around the city. Thanks to them, in the early eighteenth century, the Evangelical Church of Grace was built, the most important building for the burghers of Jelenia Góra.

The reconstruction gave a durable form to residential houses as they were built of stone and brick. Roofs were covered with shingles, it was only in the late eighteenth century, that ceramic tiles became widely spread.

The Market Square was shaped to an elongated rectangle, enclosed by housing frontages. An average house width varied from 6 to 8 meters. They were mostly two-storey high with a two-storey attic. The site behind the house was occupied by outbuildings connected to the main building by a narrow passage.

The ground floors' façades of all town houses in the Market Square were preceded by extensive arcades. An entrance led to the spacious vaulted hallway, and through a narrow corridor to a small courtyard. Stairs, usually located in the centre course, led with

sokiej, sklepionej kolebkowo wiaty. Wiaty – oświetlona oknami umieszczonymi wysoko pod sklepieniem, spełniała rolę wewnętrznego krytego dziedzińca. Zajmowała znaczną powierzchnię ok. 1/3 piętra, długość dochodziła nawet do 11 m, a wysokość do 10 m – wznosiła się ponad koronę bocznych murów kamienicy. Sklepienie świetlika, wychodzące ponad opadające połacie dachowe, otwierało się oknami ku przestrzeniom międzydachowym, skąd odbite od dachów światło rozpraszało mrok wnętrza.

Niektóre wiaty stanowiły jedynie rodzaj rozbudowanych klatek schodowych, inne przypominały okazałe hale bogato dekorowane. W wiatkach często ważniejsza była reprezentacja niż funkcjonalność. Ściany i sklepienia często pokrywały malowidła i sztukaterie. Dekoracyjna była też stolarka okienna i drzwiowa.

Pokoje mieszkalne w kamienicach znajdowały się na piętrze, zarówno od frontu, jak i od podwórza.

Elewacje frontowe miały bogaty wystrój plastyczny. Niestety ta część budynku ulegała największym przeróbkom przez stulecia, a rozebranie w latach 60. XX w., grożących zawaleniem domów na rynku i przyległych ulicach i dość dowolnie przeprowadzona odbudowa, zdecydowanie odmieniły wygląd fasad kamienic jeleniogórskich. I kompletnie zatarła rozkład wnętrza.

W zbiorach muzealnych zachowało się wiele przykładów elementów dekoracyjnych z domów patrycjuszowskich: balustrady, ozdobne kraty, zamki drzwiowe, klamki, okucia, kołatki, a nawet jedno skrzydło drzwi z ulicy Drucianej 3.

nástavby s válenou klenbou. Nástavba, osvětlená okny umístěnými vysoko pod klenbou, plnila úlohu krytého vnitřního nádvoří. Nástavba zaujímalá značnou plochu asi 1/3 patra, délka dosahovala až 11 metrů a výška až 10 metrů a týčila se nad korunou bočních zdí domu. Klenba světlíku, vyčnívající nad klesající střešní pláště, byla s okny orientována do mezistřešního prostoru, odkud světlo odražené od střech rozjasňovalo přítmí v interiéru.

Některé nástavby představovaly pouze rozšíření schodišťových prostor, jiné připomínaly bohatě zdobené haly. U krytých nástaveb byla často důležitější funkce reprezentativní než praktická. Stěny a klenby byly často pokryty malbami a štukovou výzdobou. Dekorativní bylo také truhlářské provedení oken a dveří.

Obytné pokoje v měšťanských domech se nacházely na patře, jak z průčelí, tak ze dvora.

Fasády průčelí byly výtvarně bohatě zdobené. Bohužel, tato část stavby prodělala po staletí nejvíce přestaveb a demolice domů hrozících zřícením provedena v šedesátých letech 20. století na náměstí a v přilehlých ulicích a poměrně ledabyly provedena obnova zásadně změnila vzhled fasád zelenohorských měšťanských domů. Zcela také setřela vnitřní uspořádání interiérů.

V muzejních sbírkách se dochovala řada příkladů dekorativních prvků z měšťanských domů – zábradlí, dekorativní mříže, dveřní zámky, kliky, kování, klepátka a dokonce jedno křídlo dveří z Druciané ulice 3.

one long straight or tapered flight to the first floor's spacious, high, barrel-vaulted hall. The hall, lit with windows placed high up under the vault, served as an internal covered courtyard. It occupied a large area – of about one third of the floor – with the length reaching up to 11 m and the height up to 10 m, higher than other walls of the building. The vaulted skylight, with windows facing sloping rooftops, allowed light reflected from the roof to diffuse the darkness inside.

Some halls served only as large staircases, others resembled richly decorated grand halls. The representative value of the hall was often more important than its functionality. Walls and ceilings were covered with paintings and stucco, windows and doors were also richly decorated.

Residential rooms in town houses were situated on the first floor, overlooking both the front and the yard.

Front façades were richly decorated. Unfortunately, façades over the centuries underwent greatest modifications. The demolition of town houses in the sixties of the twentieth century, which were threatened with collapse in the Market Square and nearby streets, as well as their free reconstruction, changed the appearance of the façades of town houses in Jelenia Góra and completely blurred the layouts of interiors.

The collection of the museum has preserved many examples of decorative elements of patrician houses: railings, decorative grilles, door locks, door handles, fittings, door knockers, and even a door wing from 3, Druciana Street.

35. Rynek i ratusz w Jeleniej Górze
Friedrich August Tittel (1782 – 1836), 1828 r.
akwaforta kol., 26,2 x 31 cm
MJG AH 2571

35. Náměstí a radnice v Jelení Hoře
Friedrich August Tittel (1782–1836), r. 1828
barvené leptání, 26,2 x 31
MJG AH 2571

35. Market Square and City Hall in Jelenia Góra
Friedrich August Tittel (1782–1836), 1828
coloured etching, 26,2 x 31 cm
MJG AH 2571

36. Sień w domu mieszczańskim przy Rynku
Katarina Kosack (1872 – 1945), l. 20. XX w.
papier, rysunek tuszem, 38 x 30,5 cm
MJG AH 4493

36. Síň měšťánského domu na náměstí
Katarina Kosack (1872–1945), 20. léta 20 století
papír, kresba tuší, 38 x 30,5 cm
MJG AH 4493

36. Hallway in bourgeois house in the Market Square
Katarina Kosack (1872–1945), the 20s of the 20th century
paper, ink drawing, 38 x 30,5 cm
MJG AH 4493

37. Wiata w domu przy Rynku
Katarina Kosack (1872 – 1945), l. 20. XX w.
papier, rysunek tuszem, 38 x 32 cm
MJG AH 4307

37. Nástavba v domě u náměstí
Katarina Kosack (1872–1945), 20. léta 20 století
papír, kresba tuší, 38 x 32 cm
MJG AH 4307

37. Hall on the first-floor in a house in the Market Square
Katarina Kosack (1872–1945), the 20s of the 20th century
paper, ink drawing, 38 x 32 cm
MJG AH 4307

38. Klatka schodowa i wiata w domu rodziny Mentzel, Rynek 27
Katarina Kosack (1872 – 1945), l. 20. XX w.
papier, rysunek tuszem, 38 x 30,5 cm
MJG AH 4266

38. Schodiště a nástavba v Mentzelově domě na náměstí č. 27
Katarina Kosack (1872–1945), 20. léta 20 století
papír, kresba tuší, 38 x 30,5 cm
MJG AH 4266

38. Staircase and hall on the first-floor in a town house of the Mentzel family, 27 Market Square
Katarina Kosack (1872–1945), the 20s of the 20th century
paper, ink drawing, 38 x 30,5 cm
MJG AH 4266

**39. Klatka schodowa w domu rodziny Buchs,
Rynek 22**

Katarina Kosack (1872 – 1945), I. 20. XX w.
papier, rysunek tuszem, 39 x 32 cm
MJG AH 4492

**39. Schodiště v Buchsově domě na náměstí
č. 22**

Katarina Kosack (1872–1945), 20. léta 20 století
papír, kresba tuší, 39 x 32 cm
MJG AH 4492

**39. Staircase in the in a town house of the
Buchs family, 22 Market Square**

Katarina Kosack (1872–1945), the 20s of the
20th century
paper, ink drawing, 39 x 32 cm
MJG AH 4492

40. Fragment balustrady

Jelenia Góra, XVIII w.
żelazo, kowalstwo, 97 x 194 cm
MJG AH 4603

40. Část zábradlí

Jelení Hora, 18. st.
železo, kovářství, 97 x 194 cm
MJG AH 4603

40. Piece of balustrade

Jelenia Góra, the 18th century
iron, smithery, 97 x 194 cm
MJG AH 4603

Na tle spiralnie skręconych wici roślinnych w części centralnej 2 aniołki podtrzymują owalną tarczę z gmerkiem rodziny Buchsów.

Krata pochodzi z dziedzina kamienicy w Rynku nr 22¹. Widzimy ją na rysunku K. Kosak, nr inw. 4492.

Na pozadí spirálovitě stočených rostlinných výhonků, ve středu 2 andělci nesoucí oválný štít se znakem rodu Buchsů.

Mříž pochází z nádvoří měšťanského domu č. 22¹ na náměstí. Vidíme ji na obrázku K. Kosakové, inv. č. 4492.

Against a spiral floral flagellum in the centre, two angels support an oval shield with the Buchs family sign. The grating originates from the yard of a town house in 22, Market Square.¹ It is visible on a drawing by K. Kosak, Ref. No. 4492.

41. Skrzydło drzwi z nieistniejącej kamienicy przy ul. Drucianej 3

1. poł. XVIII w.
drewno, stolarstwo, snycerka, malowanie, 252 x 126 cm
MJG AH Mp 283

41. Křídlo dveří z neexistujícího měšťanského domu na ulici Druciané 3

1. pol. 18. století
dřevo, truhlářství, dřevorezba, malba, 252 x 126 cm
MJG AH Mp 283

41. Door wing from a non-existent town house at 3, Druciana Street

1st half of 18th century
wood, carpentry, woodcarving, painting, 252 x 126 cm
MJG AH Mp 283

¹ H. Seydel., *Wspomnienia dr H. C. Seydela – tajemnego radcy prawnego w Jeleniej Górze [...]*, Jelenia Góra 2008, s. 59-60.

42. Portal i drzwi kamienicy przy ul. Drucianej 3 przed 1945 r.

fot. arch. muz.

42. Portál a dveře domu na ulici Druciané 3

před rokem 1945

fot. arch. muz.

42. Portal and door of a town house at 3, Druciana Street

before 1945

Photo from the Museum's Archives

¹ H. Seydel., *Wspomnienia dr H. C. Seydela – tajemnego radcy prawnego w Jeleniej Górze [...]*, Jelenia Góra 2008, s. 59-60.

¹ Seydel H., *Erinnerungen Dr. H.C. Seydels*, Jelenia Góra 2008, pp. 59-60

43. Zamek z drzwi wejściowych kamienicy przy ul. Jasnej 11

Jelenia Góra, ok. 1679 r.
żelazo, ślusarstwo, 14,5 x 27,5 x 4,2 cm
MJG AH 1694

43. Zámek vstupních dveří domu na ulici Jasně 11

Jelení Hora, kolem r. 1679
železo, zámečnictví, 14,5 x 27,5 x 4,2 cm
MJG AH 1694

43. Entrance door lock of a town house at 11, Jasna Street

Jelenia Góra, about 1679
iron, locksmithing, 14,5 x 27,5 x 4,2 cm
MJG AH 1694

44. Kołatka z drzwi wejściowych kamienicy przy ul. Jasnej 17

Jelenia Góra, 1. poł. XVIII w.
żelazo, kowalstwo, 28 x 21 cm
MJG AH 7594

44. Klepátko vstupních dveří domu na ulici Jasně 17

Jelení Hora, 1. pol. 18. století
železo, kovářství, 28 x 21 cm
MJG AH 7594

44. Door knocker from entrance door of a town house at 17, Jasna Street

Jelenia Góra, 1st half of the 18th century
iron, smithery, 28 x 21 cm
MJG AH 7594

W 2. połowie XVII i XVIII w. w czasie rozkwitu handlu lnem, najbogatsi kupcy dążyli do nobilitacji i wchodzili w posiadanie majątków ziemskich w okolicach Jeleniej Góry i tam przynosili swoje siedziby rodowe. Byli wykształceni, bywali w świecie (każdy z nich musiał odbyć podróż szkoleniową), znali biegle języki obce. Interesowali się sztuką i nauką. Byli aktywnymi członkami gminy ewangelickiej, hojnie wyposażyli wybudowany w 1718 r. kościół łaski, wspierali ubogich, fundowali stypendia dla uczniów. Portretowali się na tle swoich dworów i pałaców, zamożność manifestując również bogatymi strojami.

V druhé polovině 17. století a v 18. století, v době rozkvětu obchodu se lnem, toužili nejbohatší kupci po uznání a nakupovali pozemky v okolí Jelení Hory a tam stěhovali svá rodová sídla. Byli vzdělaní, bývali ve světě (každý z nich musel absolvovat studijní cestu), znali dobře cizí jazyky. Zajímal se o vědu a umění. Byli aktivními členy evangelické obce a hojně vybavili kostel Milosti postavený v roce 1718, podporovali chudé, hradili stipendia učňům.

Nechávali se portrétovat na pozadí svých dvorů a paláců a svou zamožnost demonstrovali také drahými oděvy.

In the second half of the seventeenth and in the eighteenth century, during the heyday of the linen trade, the richest merchants strived to ennoblement by taking possession of properties in the vicinity of Jelenia Góra and moving their domiciles there. They were educated, experienced with travelling (all of them had to take on a journey during training), fluently speaking foreign languages, and interested in art and science. They were also active members of the evangelical community, generously equipping the Church of Grace, built in 1718, supporting the poor, funding scholarships for students. Portrayed with their mansions and palaces in the background, their wealth was also manifested with rich garments.

45. Portret Christiana Mentzla (1667 – 1748)
 Johann Maria Bernigeroth (1713 – 1767),
 ok. 1749 r.
 miedzioryt, 48 x 32,8 cm
 MJG AH 2696

45. Portrét Christiana Mentzla (1667–1748)
 Johann Maria Bernigeroth (1713–1767),
 kolem r. 1749
 mědirytina, 48 x 32,8 cm
 MJG AH 2696

45. Portrait of Christian Mentzel (1667–1748)
 Johann Maria Bernigeroth (1713–1767),
 about 1749
 copper engraving, 48 x 32,8 cm
 MJG AH 2696

Jego ojciec Georg Mentzel (ur. 1635 r.) przeniósł się do Jeleniej Góry z rodzinnego Kopańca, po ślubie z córką jeleniogórskiego kowala i płatnerza Wentzela, zajął się handlem płótnem lnianym i cienkimi woalami.

Christian Mentzel doprowadził ród do świetności. Uczęszczał do szkoły w Wieży k. Gryfowa, gdzie wielu zamożnych mieszczan wyznania ewangelickiego posyłało swoje dzieci. Naukę kontynuował we Wrocławiu, potem u ojca. Po odbyciu obowiązkowej podróży za granicę w 1692 r., został przyjęty do Towarzystwa Kupieckiego. Wkrótce stał się jednym z najzamożniejszych mieszkańców miasta. Oprócz oddziedziczonych po ojcu domu, bielarni, ogrodu do bielenia płócien, pola uprawnego, dokupił jeszcze pole do bielenia, grunt w Jeleniej Górze oraz dwie posiadłości ziemskie w Łomnicy i Dziwiszowie. Prowadził też interesy jako bankier i pożyczkodawca. Ufundował budowę organów i ołtarza w kościele Łaski w Jeleniej Górze.

Na portrecie przedstawiony na tle swoich pałaców w Łomnicy i Dziwiszowie.

Jeho otec Georg Mentzel (nar. r. 1635) se do Jelení Hory přestěhoval z rodného Kopance, po sňatku s dcerou jelenohorského kováře a platnéře Wentzela; zabýval se obchodem s lněnými plátny a tenkými voály.

Christian Mentzel dal svému rodu lesk. Navštěvoval školu v Wieži u Gryfowa, kde posílala své děti řada zamožných měšťanů evangelického vyznání.

V učení pokračoval ve Wroclawi, potom u otce. Po vykonání povinné zahraniční cesty v roce 1692 byla přijat do Kupeckého spolku. Záhy se stal jedním z nejzamožnějších obyvatel města. Kromě po otci zděděného domu, bělidla, zahrady na bělení plátna, pole, dokoupil ještě pole na bělení, pozemek v Jelení Hoře a dva zemské statky v Łomnici a Dziwiszowě. Podnikal jako bankéř a věřitel. Financoval výstavbu varhan a oltáře v kostele Milosti v Jelení Hoře.

Na portrétu je zobrazen před svými paláci v Łomnici a Dziwiszowě.

His father, Georg Mentzel (born in 1635) moved to Jelenia Góra from his native Kopaniec after having married the daughter of Wentzel – a blacksmith and armourer from Jelenia Góra. He started a trading business of thin linen cloth and veil.

Christian Mentzel brought the family to splendour. He attended the school in Wieża near Gryfów, with other children of wealthy evangelical bourgeoisie.

He continued his studies in Wrocław and later was trained by his father. After his compulsory trip abroad in 1692, he was admitted to the Merchants' Association. Soon, he became one of the wealthiest burghers of the city. In addition to a house, bleachery, garden for bleaching linen, and cultivated fields inherited from his father, he bought more grounds for bleaching, a site in Jelenia Góra, and two estates in Łomnica and Dziwiszów. He was also a banker and a lender. He founded the pipe organs and the altar in the Church of Grace in Jelenia Góra. The portrait shows him with his palaces in Łomnica and Dziwiszów in the background.

46. Prospekt organowo-oltarzowy w jeleniogórskim kościele Łaski

George Mentzel (1767 – 1842), ok. 1820 r.
litografia, 50 x 39 cm
MJG AH 5068

46. Varhanní a oltární prospekt v jelenohorském kostele Milosti

George Mentzel (1767–1842), kolem r. 1820
litografie, 50 x 39 cm
MJG AH 5068

46. Organ case and altar in the Church of Grace in Jelenia Góra

George Mentzel (1767–1842), about 1820
litography, 50 x 39 cm
MJG AH 5068

Rycinę, przedstawiającą prospekt-organowo ołtarzowy, ufundowany przez Christiana Mentzla (w latach 1724 – 1729) za sumę ok. 30 000 talarów,² wykonał jego wnuk. Pomysł umieszczenia organów nad ołtarzem, wyeksponowanych w sposób, który zapewniał dominancję instrumentu, budził kontrowersje w czasie realizacji dzieła. Osiągnięty wspaniały efekt spowodował, że w okolicznych miejscowościach naśladowano ten sposób umieszczenia organów (m. in. w Cieplicach, Siedlęcinie, Sosnowce).

Rytinu zobrazující varhanně-oltářní prospekt uhrazený Christianem Mentzelem (v letech 1724–1729) za částku asi 30 000 talarů², provedl jeho vnuk. Nápad umístění varhan nad oltářem, exponovaných tak, aby byla zajištěna dominantní nástroje, budil v době realizace díla kontroverze. Po dosažení nádherného výsledku byl tento způsob umísťování varhan napodobován i jinde (například v Cieplících, Siedlčíně, Sosnovce).

Engraving, representing the organ case and the altar founded by Christian Mentzel in 1724–1729 for the sum of approximately 30 000 thalers², was made by his grandson. The idea of placing the pipe organ over the altar, exposing a dominating instrument, aroused controversy at the time of execution of the work. However, it delivered great results and was copied in the surrounding towns (among others in Cieplice, Siedlęcin, and Sosnówka).

47. Portret Johanna Martina Gottfrieda (1685 – 1737)

Johann Maria Bernigeroth (1713 – 1767), 1738 r.
wg obrazu T. Treschnacka
miedzioryt, 47,3 x 34 cm
MJG AH 2696

47. Portrét Johanna Martina Gottfrieda (1685–1737)

Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), 1738
podle obrazu T. Treschnacka
mědirytina, 47,3 x 34 cm
MJG AH 2696

47. Portrait of Johann Martin Gottfried (1685–1737)

Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), 1738
after a painting by T. Treschnack
copper engraving, 47,3 x 34 cm
MJG AH 2696

² S. Kühn ., Der hirschberger Leinwand- und Schleier- handel von 1648 – 1806, Breslau 1938, s. 121.

² S. Kühn ., Der hirschberger Leinwand- und Schleier- handel von 1648 – 1806, Breslau 1938, s. 121.

² S. Kühn ., *Der hirschberger Leinwand- und Schleier- handel von 1648 – 1806*, Breslau 1938, p. 121

Gottfried urodzony w Saksonii przybył w 1710 r. do Jeleniej Góry i rozpoczął praktykę u Christiana Mentzla. Po odbyciu podróży zawodowej do Hamburga, Holandii, Anglii, wrócił do Jeleniej Góry i zaczął pracować na własny rachunek. W 1719 r. ożenił się z córką Mentzla – Anną Marianną. Szybko osiągnął znaczny majątek. Był fundatorem chrzcielnicy w kościele Łaski. Bogaty i wykształcony kupiec przedstawiony przy stole z otwartą księgą rachunkową. Szafka z przegródkami na korespondencję handlową z nazwami miast: Madryt, Lizbona, Amsterdam, Hamburg, Lipsk, obok globus, na którym widać Amerykę Północną, świadczą o szerokich kontaktach handlowych. Za oknem widoczny pałac w Pakoszowie wybudowany w 1725 r. Służył on za letnią siedzibę Gottfriedów, mieściły się tam również składy płótna, bielarnia i magiel. Obok pałacu widzimy rozłożone do bielenia sztuki płótna.

Gottfried narozený v Sasku dorazil do Jelení Hory v roce 1710 a zahájil praxi u Christiana Mentzla. Po absolvování profesní studijní cesty do Hamburku, Nizozemska a Anglie se vrátil do Jelení Hory a začal pracovat na vlastní účet. V roce 1719 se oženil s Mentzlovou dcerou Annou Marianou. Rychle se dopracoval značného majetku. Uhradil pořízení křtitelnice v kostele Milosti.

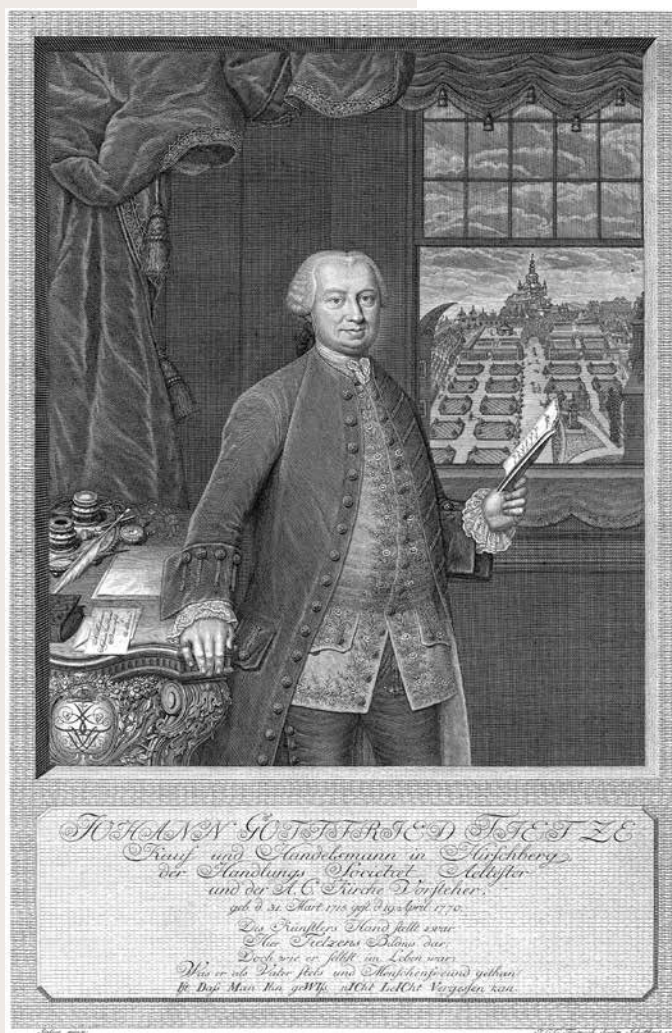
Bohatý a vzdělaný obchodník je zobrazen u stolu s otevřenou účetní knihou. Skříňka s přihrádkami na obchodní korespondenci s názvy měst: Madrid, Lisabon, Amsterdam, Hamburk, Lipsko, vedle globus, na kterém vidíme Severní Ameriku, svědčí o širokých obchodních kontaktech. Za oknem je vidět palác v Pakoszově postavený v roce 1725. Byl využíván jako letní sídlo Gottfriedů, byly zde také sklady plátna, bělidlo a mandl. Vedle paláce vidíme rozložené a k bělení připravené kusy plátna.

Gottfried, born in Saxony, came to Jelenia Góra in 1710 and began the practice at Christian Mentzel. After completing his professional journey to Hamburg, Holland and England, he returned to Jelenia Góra and began to work on its own. In 1719, he married the daughter of Mentzel – Anna Marianna. He quickly accumulated a considerable fortune. He was the founder of the baptismal font in the Church of Grace. A rich and educated merchant is presented at the table with an open accounting book. A cabinet with compartments for commercial correspondence bearing names of the cities: Madrid, Lisbon, Amsterdam, Hamburg, Leipzig, next to a globe, showing North America, indicates extensive trade contacts. Behind the window, a palace in Pakoszów can be seen. Built in 1725, it served as a summer residence of the Gottfrieds, housing also linen warehouses, bleachery, and laundry mangle. Next to the palace, canvas prepared for bleaching can be seen.

48. Portret Johanna Friedricha Tietze (1715 – 1770)
J. C. G. Fritzsche, 1771 r.
wg obrazu Paula Salice
miedzioryt, 48,5 x 32,5
MJG AH 2704

48. Portrét Johanna Friedricha Tietze (1715–1770)
J. C. G. Fritzsche, 1771
podle obrazu Paula Salice
mědirytina, 48,5 x 32,5
MJG AH 2704

48. Portrait of Johann Friedrich Tietze (1715–1770)
J. C. G. Fritzsche, 1771
after a painting by Paul Salice
copper engraving, 48,5 x 32,5
MJG AH 2704

Pochodził z Cunnnersdorf (część Jeleniej Góry). W latach 1757 – 1759 był Starszym Towarzystwa Kupieckiego³. Na portrecie przedstawiony na tle swojego ogrodu, za którym widoczna jest sylwetka kościoła Łaski.

Pocházel z Cunnersdorfu (dnes část Jelení Hory). V letech 1757–1759 byl starším Kupeckého spolku³. Na portrétu je vyobrazen na pozadí své zahrady, za kterou je vidět siluetu kostela Milosti.

Tietze came from Cunnersdorf (now part of Jelenia Góra). From 1757 to 1759, he was a Senior of the Merchants' Association.³ The portrait depicts him with his garden and a silhouette of the Church of Grace in the background.

49. Portret Daniela von Buchsa (1676 – 1735)
Johann Maria Bernigeroth (1713 –1767), po 1735 r.
wg obrazu Treschnacka
miedzioryt, 46,5 x 31,7
MJG AH 2546

49. Portrét Daniela von Buchse (1676–1735)
Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), po r. 1735
podle obrazu Treschnacka
mědirytina, 46,5 × 31,7
MIG AH 2546

49. Portrait of Daniel von Buchs (1676–1735)
Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), after 1735
after a painting by Treschnack
copper engraving, 46,5 x 31,7
MJG AH 2546

Syn przybyłego z Wrocławia do Jeleniej Góry w 1675 r. kupca, wcześniej posiadacza ziemskiego na Pomorzu, od 1684 r. będącego członkiem jeleniogórskiego Towarzystwa Kupieckiego.

Daniel von Buchs był właścicielem trzech kamienic w Rynku 22-23 (22 stanowiła wzór dla kamienicy wybudowanej przy jeleniogórskim muzeum) i domu przy Kilińskiego 16. W 1730 r. otrzymał od cesarza tytuł szlachecki za zasługi w zdobywaniu nowych rynków zbytu jeleniogórskiego płótna lnianego i woali za granicą.

Syn obchodníka z Wroclawi, který se přestěhoval do Jelení Hory v roce 1675, již dříve majitele panství v Pomořansku, od r. 1684 člena jelenohorského Kupeckého spolku.

Dánsku von Buchs byl majitelem tří měšťanských domů na náměstí 21–23 (č. 22 bylo vzorem pro dům vybudovaný u jelenohorského muzea) a domu na Kiliňského ulici 16.

V roce 1730 získává od císaře šlechtický titul za zásluhy při dobývání nových odbytíšť pro jelenohorská lněná plátna a voály v zahraničí.

His father was a merchant and a former landowner in Pomerania, who came from Wrocław to Jelenia Góra in 1675 and was a member of the Merchants' Association in Jelenia Góra from 1684. Daniel von Buchs was the owner of three town houses in the Market Square (No. 21 to 23; No. 22 was the model for the town house built at the Museum in Jelenia Góra) and a house at 16, Kilińskiego Street.

In 1730, he was knighted by the Emperor for his merits in opening up new markets for linen and veils manufactured in Jelenia Góra. Shown on the engraving

³ Ibidem, s. 117.

³ Ibidem, s. 117.

³ Ibidem, p. 117

Na rycinie przedstawiony na tle swojego ogrodu w Jeleniej Górze przy bramie ul. Długiej, uważanego za najbardziej okazały w mieście.

Na rytynę je zobrazan ve své zahradě v Jelení Hoře kolem brány v Dlouhé ulice, která byla považována za nejkrásnější ve městě.

with his garden in the background, near the gate in Długa Street, which was considered the most splendid garden in the city.

50. Portret Marii Rosiny von Buchs z domu Glafey (1689 – 1755)

Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), 1755 r.
wg obrazu Treschnacka
miedzioryt, 46,5 x 41,5
MJG AH 3752

50. Portrét Marie Rosiny von Buchsové, rozené Glafey (1689–1755)

Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), 1755
podle obrazu Treschnacka
mědirytina, 46,5 x 41,5
MJG AH 3752

50. Portrait of Maria Rosina von Buchs born Glafey (1689–1755)

Johann Maria Bernigeroth (1713–1767), 1755
after a painting by Treschnack
copper engraving, 46,5 x 41,5 cm
MJG AH 3752

Žena Daniela przedstawiona na tle pałacyku przy obecnej ul. Kilińskiego 16, siedziby późniejszego sierocińca.

Urodził się w Jeleniej Górze, syn Daniela i Marii Rosiny. Początkowo uczył go nauczyciel domowy, później pobierał nauki w Wieży k. Gryfowa.

W 1721 r. pojechał do Londynu, gdzie kontynuował naukę. Podróżował po Eu-

Žena Daniela je vyobrazena na pozadí záměčku na dnešní ulici Kiliňského 16, budovy pozdějšího sirotčince.

Narodil se v Jelení Hoře jako syn Daniela a Marie Rosiny. Z počátku je učil domácí učitel, později docházel do vyučování ve Věži u Gryfova.

V roce 1721 odjel do Londýna, kde pokračoval ve studiu. Cestoval po Evropě,

51. Portret Daniela von Buchsa (1707 – 1779)

Johann Ch. G. Fritsch (ok. 1720–1802/03), 1781 r.
wg obrazu Ignatza Russa Starszego z 1776 r.
miedzioryt, 49 x 35 cm
MJG AH 2694

51. Portrét Daniela von Buchse (1707–1779)

Johann Ch. G. Fritsch (kolem r. 1720–1802/03), 1781
podle obrazu Ignatze Russe Staršího z r. 1776
mědirytina, 49 x 35 cm
MJG AH 2694

51. Portrait of Daniel von Buchs (1707–1779)

Johann Ch. G. Fritsch (about 1720–1802/03), 1781
after a painting by Ignatz Russ the Elder from 1776
copper engraving, 49 x 35 cm
MJG AH 2694

Wife of Daniel is shown with the palace in the background on 16, Kilińskiego Street, which later became an orphanage.

Born in Jelenia Góra, son of Daniel and Maria Rosina. Initially, he was taught by a tutor, and later studied in Wieża near Gryfów. In 1721, he travelled to London where he continued his studies. He travelled throughout Europe, establishing

ropie, dzięki czemu nawiązał liczne kontakty handlowe. Podczas II wojny śląskiej i wojny siedmioletniej został delegowany do Wiednia, aby negocjować warunki zapłaty kontrybucji. W 1748 r. odbył podróż do Berlina i Szczecina, próbując przetrzeć szlaki dla ustalenia drogi morskiej przez Szczecin. W 1775 r. ufundował sierociniec w Jeleniej Górze. Oprócz tego miał ambicje naukowe. Posiadał kolekcje roślin i minerałów górskich, które zebrał podczas wędrówek.

Był właścicielem trzech posiadłości ziemskich: od 1750 r. Dąbrowicy, Wojanowa od 1754 r. i Bobrowa zakupionego w 1776 r.⁴

Na portrecie przedstawiony przy swoim księgozbiorze, na pulpicie list i Biblia w języku angielskim. W tle dwa otwarte okna, przez które widoczne są jego posiadłości, w oknie z prawej strony widać Wojanów, z lewej – Bobrów. Można przypuszczać, że rysunek elewacji budynku, leżący na stole z lewej strony, przedstawia planowaną przebudowę Dąbrowicy. Globus umieszczony na rycinie ma dawać świadectwo naukowych zainteresowań portretowanego.

díky čemuž navázal řadu obchodních kontaktů. Během 2. slezské války a sedmileté války byl delegován do Vídně, aby vyjednal podmínky pro placení kontribucí. V roce 1748 uskutečnil cestu do Berlína a Štětína, aby ověřil možnost mořské dopravy ze Štětína. V roce 1775 v Jelení Hoře vybudoval sirotčinec.

Kromě toho měl i vědecké ambice. Vlastnil kolekci rostlin a horských minerálů, které shromáždil během svých cest.

Byl majitelem tří panství; od roku 1750 Dąbrowic, Wojanowa od roku 1754 a Bobrowa zakoupeného v roce 1776.⁴

Na portrétu je vyobrazen u své knihovny s dopisem a biblí v angličtině na stole. V pozadí dvě otevřená okna, kterými jsou vidět jeho statky, v okně vpravo je vidět Wojanów, vlevo Bobrów. Můžeme si domyslet, že obrázek fasády budovy, ležící na stole vlevo, obsahuje plánovanou přestavbu Dąbrowice. Globus uvedený na rytině má dokládat vědecké zájmy portrétovaného.

numerous trading contacts. During the Second Silesian War and the Seven Years' War, he was assigned a mission to Vienna to negotiate the terms of payment of contributions. In 1748, he travelled to Berlin and Szczecin trying to pave the way for the establishment of sea routes through Szczecin. In 1775, he founded an orphanage in Jelenia Góra. Additionally, he had certain scientific aspirations, possessing a collection of mountain plants and minerals, which were collected during field trips.

He was the owner of three estates: Dąbrowica (since 1750), Wojanów (since 1754), and Bobrów which he purchased in 1776.⁴

The portrait depicts him at his book collection, with a letter and the Bible in English on the desktop. His properties can be seen through two open windows in the background – to the right there is Wojanów, to the left – Bobrów. It can be assumed that the drawing of the building façade, on the table to the left, shows the planned redevelopment of Dąbrowica. A globe shown on the engraving indicates scientific interests of the portrayed man.

52. Globus nieba

XVII w.

dřevo, gips, papier, miedzioryt,
46 x 42 cm
MJG AH 4619

52. Globus noční oblohy 17. st.

dřevo, sádra, papír, mědirytina,
46 x 42 cm
MJG AH 4619

52. Celestial globe, the 17th century
wood, plaster, paper, copper engraving, 46 x 42 cm
MJG AH 4619

⁴ Ibidem, s. 124.

⁴ Tamtéž, s. 124.

⁴ Ibidem, p. 124

Globus nieba z wizerunkiem Tycho Brahe (1546 – 1601) – duńskiego astronoma i konstruktora przyrządów do mierzenia gwiazd. Oznaczył położenie 1000 ciał niebieskich. Był zwolennikiem systemu geocentrycznego. Według niego Ziemia pozostaje nieruchoma w centrum wszechświata, a planety obiegają Słońce, które okrążają Ziemię.

Globus został przekazany do zbiorów muzeum w 1902 r. z kościoła Łaski.

Patrycjum – kamienica mieszczańska

Zgodnie z projektem Karla Grossera z 1912 r. do gmachu Muzeum Towarzystwa Karkonoskiego (Riesengebirgsverein) przylegają od strony ogrodu: z jednej strony chałupa wiejska, z drugiej kamieniczka, będąca naśladownictwem barokowych domów patrycjatu jeleniogórskiego.

Kamienica wzorowana jest na domu Daniela von Buchsa (1707 – 1779) z jeleniogórskiego Rynku nr 22. Została zbudowana w pomniejszonej skali, z charakterystycznymi podcieniami, fasada ozdobiona symbolem Towarzystwa Kupeckiego: trójmasztowym żaglowcem na falach morskich, powyżej napis „DEO BEANTE”. Na elewacji bocznej gmerk i herb Buchsów.

We wnętrzu przedsionek i salon, ozdobione sztukaterią wykonaną przez rzeźbiarza Lubera ze Zgorzelca. W przedsionku konik morski, w salonie w centrum – patron kupców Merkury, w rogach głowy czterech mędrców; całość ozdobiona girlandami kwiatów i wici roślinnych. Jest to kopia sztukaterii z domu przy ul. Kilińskiego 16, również należącego do Daniela Buchsa, w którym od 1775 r. mieścił się ufundowany przez niego sierociniec (obecnie Dom Pomocy Społecznej).

Podłoga wzorowana jest na parkiecie salonu z kamienicy przy jeleniogórskim Rynku nr 33, a ozdobne szybki w oknach pochodzą z jeleniogórskich domów. Kamienica w zamierzeniach twórców muzeum miała obrazować zwiedzającym, jak żyli mieszczaństwo jeleniogórcy w czasach rozkwitu miasta.

Prezentowano w nim osiemnastowieczne meble i obrazy, a w pokoju na piętrze urządzono salonik w stylu biedermeier. Wyposażenie wnętrza nie zachowało się do dziś.

Globus oblohy s vyobrazením Tycho Brahe (1546–1601), dánského astronoma a konstruktéra přístrojů ke sledování hvězd. Brahe určil polohu 1000 vesmírných těles. Byl zastáncem geocentrického systému. Podle něho je Země nehybná ve středu vesmíru a planety obíhají kolem Slunce, které krouží kolem Země.

Globus byl předán do sbírek muzea v roce 1902 z kostela Milosti.

Patricium – měšťanský dům

Podle architektonického návrhu Karla Grossera z roku 1912 na objekt muzea Krkonošské společnosti (Riesengebirgsverein) navazují ze zahrady z jedné strany vesnická chalupa, z druhé měšťanský dům, napodobenina barokních domů zámožných obyvatel města.

Měšťanský dům je vyhotoven podle domu Daniela von Buchse (1707–1779) č. 22 na jelenohorském náměstí. Byl postaven ve zmenšeném měřítku, s typickým loubím a fasádou dekorovanou symbolem Kupeckého spolku – trojstěžňovou plachetnicí na moři, nad ní s nápisem „DEO BEANTE”. Na boční fasádě znak a erb Buchsů.

V interiéru předsíní a salón zdobené štukovou výzdobou od sochaře Lubera ze Zhořelce. V předsíni mořský koník, v salónu ve středu bůh obchodníků Merkur, v rozích hlavy čtyř mudrců, celek zdoben girlandami květina a výhonky rostlin. Jedná se o kopii štukatury z domu na ulici Kiliňského 16, také v majetku Daniele Buchse, ve kterém od 1775 sídlil sirotčinec, který založil (dnes Dům sociální péče).

Podlaha provedena podle vzoru parket salónu v domě č. 33 na jelenohorském náměstí a ozdobné prosklení oken pocházející z jelenohorských domů. Dům měl podle záměru tvůrců muzea návštěvníkům ukazovat jak žili jelenohorští měšťané v době rozkvětu města.

Byly v něm prezentovány nábytek a obrazy z 18. století, v místnosti na patře byl zařízen salón ve stylu biedermeieru. Vybavení interiéru se nedochovalo.

Celestial globe with the image of Tycho Brahe (1546–1601), a Danish astronomer and builder of scientific instruments to measure the stars. He marked the position of 1000 celestial bodies. He advocated for a geocentric system. According to him, the Earth remained stationary in the centre of the Universe and the planets orbited the Sun, which orbited the Earth. The globe was passed from the Church of Grace to the museum collection in 1902.

Patrician House – The Burghers’ Town House

According to the project of Karl Grosser from 1912, there are two buildings adjacent to the building of the Museum of the Karkonosze Society (Riesengebirgsverein) from the garden side: a rural cottage and a town house imitating baroque patrician houses of Jelenia Góra.

The building is modelled on the town house of Daniel von Buchs (1707–1779), which was built on 22, Market Square in Jelenia Góra. It was built in a smaller scale, with its characteristic arcades and the exterior façade decorated with the symbol of the Union of Merchants: a three-masted ship on the waves of a sea, with an inscription: “DEO BEANTE” above. On the side façade, there is the sign and the coat of arms of the Buchs family.

Interiors of the entrance hall and the living room are decorated with stucco made by sculptor Luber from Zgorzelec: in the entrance hall a seahorse, in the living room the patron of merchants, Mercury in the centre and heads of four wise men in the corners, the whole decorated with garlands of flowers and plant tendrils. It is a copy of the stucco from the town house at 16, Kilińskiego Street, which also belonged to Daniel von Buchs, and served as an orphanage founded by him in 1775 (now a Social Assistance House). The floor was made as a replica of a dance floor in the living room of the town house on 33, Market Square, and fancy glass in the windows comes from Jelenia Góra houses. The house in the intentions of the creators of the museum was supposed to illustrate how burghers of Jelenia Góra lived during the heyday of the city.

The eighteenth-century furniture and paintings were presented inside and in a room on the first floor a Biedermeier style parlour was arranged. Interior equipment has not survived.

53. Kamienica mieszczańska
pocztówka przed 1945 r.

53. Měšťanský dům
pohlednice z doby před rokem 1945

53. Town house
postcard before 1945

54. Wnętrze Patrycjum
pocztówka przed 1945 r.

54. Interiér měšťanského domu
pohlednice z doby před rokem 1945

54. Interior of the Patrician House
postcard before 1945

Obecnie prezentowane w salonie meble oraz luksusowe przedmioty mają pokazać bogactwo patrycjuszy jeleniogórskich. Są to kamionkowe i fajansowe naczynia, przykłady złotnictwa, konwiarstwa.

55. Wnętrze pokoju biedermeierowskiego
pocztówka przed 1945 r.

55. Interiér místnosti zařízené ve stylu biedermeier
pohlednice z doby před rokem 1945

55. Interior of Biedermeier parlour
postcard before 1945

Nábytek a luxusní předměty, prezentované nyní v salónu, mají ukázat bohatství zámožných jelenohorských občanů. Jedná se o kameninové a fajánsové nádoby, příklady výrobků zlatnických a kovolijectví.

Furniture and luxury items currently displayed in the living room are supposed to show the wealth of Jelenia Góra patricians. These are stoneware and earthenware vessels, examples of goldsmiths and pewter utensils.

56. Sekretera
 Śląsk, poł. XVIII w.
 drewno, fornir, intarsja
 220 x 108 x 62 cm
 MJG AH 1352

56. sekretář
 Slezsko, pol. 18. st.
 dřevo, dýha, intarzie
 220 x 108 x 62 cm
 MJG AH 1352

56. Secretary desk
 Silesia, the mid-18th century wood,
 veneer, intarsia
 220 x 108 x 62 cm
 MJG AH 1352

Podstawa w formie trzyszufladowej komody zwieńczonej niską wnęką z szufladkami i przegródkami, zamkniętymi odchylanym blatem do pisania. Wyżej nadstawa z trzema małymi szufladkami w dolnej partii i trzema półkami w wyższej, zamykana parą drzwi. Ozdobiona skromną intarsjowaną dekoracją geometryczną.

Sekretery – meble do pisania i przechowywania przyborów pisarskich i dokumentów; stały się popularne w latach 40. XVIII w. na Śląsku, jak i w całej Europie. Były głównym wyposażeniem domów mieszczańskich. Charakterystyczne dla śląskiego typu sekreter jest trzyczłonowa budowa. Każda z nich posiada skrytki schowane bardziej lub mniej zmyślnie.

Podstavec v podobě třízásuvkové komody ukončený nízkým výklenkem se zásuvkami a přihrádkami uzavřenými odklopnou deskou na psaní. Nad ním nástavec se třemi malými zásuvkami v dolní části a třemi policemi výše, uzavíratelný pár dveří. Zdobený jednoduchou geometrickou intarzií.

Sekretáře – nábytek pro psaní a ukládání psacích potřeb a dokladů, stálý se populárními ve čtyřicátých letech 18. století ve Slezsku i v celé Evropě. Byly hlavní druhem vybavení měšťanských domů. Pro slezský sekretář je typická třídílná konstrukce. Každá část má své více nebo méně nápaditě ukryté schránky.

The base in the form of a three-drawer chest of drawers, topped with a small recess with drawers and pigeon holes concealed by a hinged desktop surface. It is topped by a bookcase with three small drawers in the lower part and three shelves above them, closed with a pair of doors. It is decorated with a modest, geometric intarsia.

Secretary desks – furniture for writing and storing writing utensils and documents, became popular in the forties of the eighteenth century in Silesia, as well as in Europe. They were the main furnishings in burghers' houses. The Silesian secretary desks were typically built of three modules, containing secret lockers, placed more or less cleverly.

57. Kabinet

Śląsk, XVIII w.
drewno, stolarstwo, fornir, 77 x 40 cm
MJG AH 2217

Mały sekretarzyk w formie szafeczki z wieloma szufladkami. Był popularny również w kręgach mieszczańskich.

57. kabinet

Slezsko, 18. st.
dřevo, truhlářská výroba, dýha 77 x 40 cm
MJG AH 2217

Malý sekretář v podobě skříňky s mnoha zásuvkami, v měšťanských kruzích byl rovněž populární.

57. Cabinet

Silesia, the 18th century
wood, joinery, veneer, 77x40 cm
MJG AH 2217

Small escritoirs in the form of a cabinet with many drawers were also popular among burghers.

58. Fotel

Śląsk, 1. poł. XVIII w.
drewno, skóra, stolarstwo, tapicerowanie, 115 x 65 cm
MJG AH 1370

Na czterech kabriolowych nogach, poręcze o falistej linii. Oparcie zamknięte łukowato. Siedzisko i oparcie tapicerowane skórą wytłaczaną w motywy kwiatowe.

Przekazany do zbiorów muzeum w 1902 r. z kościoła Łaski.

58. křeslo

Slezsko, 1. pol. 18 st.
dříví, kůže, truhlářská výroba, čalounění, 115 x 65 cm
MJG AH 1370

Na čtyřech nohách, zvlněná madla. Opěradlo zakončeno obloukovitě. Sedák a opěradla čalouněné kůží s vytlačovanými květinovými motivy.

Předáno do sbírek muzea v roce 1902 z kostela Milosti.

58. Armchair

Silesia, 1st half of 18th century
wood, leather, joinery, upholstery, 115x65 cm
MJG AH 1370

Seat on four cabriole legs, with wavy armrests. The backrest closed with an arc. The seat and back upholstered in leather embossed with floral motifs. Transferred to the museum in 1902 from the Church of Grace

59. Waza z pokrywą

Augsburg, Gottlieb Satzger, 1746 – 1783 r.
srebro, złocenie, repusowanie, rytowanie,
15 x 13,5 cm
MJG AH 5147

Mała waza na jarzyny z baniakowatym
brzuścem z uchwytami w formie liści, po-
krywa z uchwytem w formie kwiatu.

59. Váza s víkem

Augsburg, Gottlieb Satzger, 1746–1783
stříbro, zlacení, repusování, rytí, 15 x 13,5
cm
MJG AH 5147

Malá váza na zeleninu s baňatým
břichem s ušima ve tvaru listů, víko s
držákem ve tvaru květu.

59. Vase with lid

Augsburg, Gottlieb Satzger, 1746–1783
silver, gilded, repoussage, carving, 15x13,5
cm
MJG AH 5147

A small vase for vegetables with the
barrel body and leaf handles, a flower
knob lid.

60. Kubek z pokrywą

Jelenia Góra, Georg Thamm, 1700 r.
srebro, złocenie, repusowanie, grawerowa-
nie, 16 x 8,8 cm
MJG AH 7598

Kubek roboty jeleniogórskiego złotnika z re-
pusowaną sceną polowania, trafił w późniejszym
czasie do Wrocławia, gdzie został подарowany
przez panią D. Fränkel bratankowi Abrahamowi
(?) Franklinowi, z okazji jego wizyty we Wroc-
ławiu w sierpniu 1821 r., jak głosi angielski na-
pis: „Presented by Madame D Fränkel to her
Nephew Ab..m Franklin on his Visit to Breslau.
AUGUST 1821”.

60. Hrníček s víkem

Jelení Hora, Georg Thamm, 1700
stříbro, zlacení, repusování, rytí, 16 x 8,8 cm
MJG AH 7598

Hrníček z dílny jelenohorského zlatníka
s repusovanou loveckou scénou skončil ve
Wrocławu, kde jej D. Fränkelová věnovala
bratrancovi Abrahamovi (?) Franklinovi u
příležitosti její návštěvy ve Wrocławu v srpnu
1821, jak uvádí anglický text: „Presented by
Madame D Fränkel to her Nephew Ab..m
Franklin on his Visit to Breslau. AUGUST 1821”.

60. Mug with lid

Jelenia Góra, Georg Thamm, 1700
silver, gilded, repoussage, engraving, 16 x
8,8 cm
MJG AH 7598

Mug made by a goldsmith from Jelenia Góra
with a repoussé hunting scene, later went to
Wrocław, where it was given by Mrs. D. Fränkel
to a nephew, Abraham (?) Franklin on the
occasion of his visit to Wrocław in August 1821,
as the English inscription states: „Presented
by Madame D Fränkel to her Nephew Ab..m
Franklin on his Visit to Breslau. AUGUST 1821”.

61. Misa dwuuszna

G. H. Emler (ok. 1738 – 1792), Jelenia Góra, 1772 r.
cyna, odlew, rytowanie, śred. 31,3 cm
MJG AH 1578

Misa okrągła, dwustopniowa, z pionowym otokiem z dwoma ruchomymi owalnymi uchwytami. W lustrze przedstawienie stworów morskich, w centrum syrena o torsie kobiety, głowie ze spiczastymi uszami, z rybim ogonem i dwiema łapami pokrytymi łuską. Wokół napis: „Conradi Gesneri medici tigurini historiae animatum liber IV / Seeungeheuer”. Na zewnętrznej stronie otoku inicjał: „AHG” i data 1772.

61. misa se dvěma uchy

G. H. Emler (1738–1792), Jelení Hora, 1772
cín, odlévání, rytí, prům. 31,3 cm
MJG AH 1578

Kulatá miska, dvoustupňová se svislým pruhem se dvěma, pohyblivými a oválnými uchy.

V zrcadle vyobrazení dvou mořských stvůr, ve středu siréna s torzem ženy, s hlavou se špičatými ušima, s rybím ocasem a dvěma tlapami, pokrytými šupinami. Dokola nápis: „Conradi Gesneri medici tigurini historiae animatum liber IV / Seeungeheuer”. Na vnější straně lemu iniciály: „AHG” a datum 1772.

61. Double-handled bowl

G. H. Emler (about 1738–1792), Jelenia Góra, 1772
tin, casting, carving, diameter 31,3 cm
MJG AH 1578

Round bowl, with a vertical rim and two movable oval handles. In the inner bottom a depiction of sea creatures, in the centre a mermaid with the upper body of a woman and the head with pointed ears, with a fish tail and two legs covered with scales. The inscription: “Conradi Gesneri medici tigurini Historiae animatum liber IV / Seeungeheuer”. On the outer side of the rim – initials “AHG” and the date 1772.

62. Talerz

G. Gleisberg, Lubań, 1776 r.
cyna, odlew, rytowanie, śred. 23,5 cm
MJG AH 1570

Talerz z przedstawieniem całkowitego zaćmienia księżyca między 30 i 31 lipca 1776 r. Na kołnierzu napis: „Vorstellung der merckwürdig totalen Mond finsternis Aö: 1776 zwischen den 30 und 31 Julij von 11 Uhr 41 minuten”, rozdzielony monogramem J. G. L. W lustrze graficzne przedstawienie kolejnych faz zaćmienia z księżycem w formie okrągłej twarzy. Wokół napis: “Durch des Weisen Schöpfers führen muss der Mond den Schein verliehren”.

62. talíř

G. Gleisberg, Lubań, 1776
cín, odlévání, rytí, prům. 23,5 cm
MJG AH 1570

Talíř s vyobrazením úplného zatmění měsíce mezi 30. a 31. červencem roku 1776. Na lemu text: „Vorstellung der merckwürdig totalen Mond finsternis Aö: 1776 zwischen den 30 und 31 Julij von 11 Uhr 41 minuten.” rozdělený monogramem J. G. L. Na ploše grafické vyobrazení postupných fází zatmění měsíce v podobě kulatého obličeje. Dokola text: “Durch des Weisen Schöpfers führen muss der Mond den Schein verliehren”.

62. Plate

G. Gleisberg, Lubań, 1776
tin, casting, carving, diameter 23,5 cm
MJG AH 1570

Plate with the presentation of a total eclipse of the Moon between 30 and 31 July 1776. The inscription on the edge: „Vorstellung der merckwürdig totalen Mond finsternis Aö: 1776 zwischen den 30 und 31 Julij von 11 Uhr 41 minuten.” divided with monogram J.G.L. On the inner bottom a depiction of phases of the Moon eclipse with the Moon in the form of a round face. Around, the inscription: “Durch des Weisen Schöpfers führen muss der Mond den Schein verliehren”.

Cyna jest metalem o niskiej temperaturze topnienia (232°C) i srebrzystym połysku. Znacznie tańsza od srebra, była powszechnie wykorzystywana do produkcji naczyń codziennego użytku i obiektów czysto dekoracyjnych.

Cín je kovem s nízkou teplotou tání (232 °C) a stříbrným leskem. Je značně levnější než stříbro, byl běžně používán k výrobě nádobí denního užitku i čistě dekorativních objektů.

Tin is a metal with a low melting point (232 °C) and a silvery luster. Much cheaper than silver, it was widely used for the production of everyday utensils and purely decorative objects.

63. Talerz

S. T. Rabe (1755 – 1783), Lwówek Śląski, 1767 r.
cyna, odlew, rytowanie, śred. 20,7 cm
MJG AH 1574

W lustrze przedstawienie ptaka siedzącego na fantastycznym krzaku z motylem w dziobie.

63. talíř

S. T. Rabe (1755–1783), Lwówek Śląski, 1767
cín, odlévání, rytí, prům. 20,7 cm
MJG AH 1574

Na ploše zobrazení ptáka sedícího na fantaskním keři s motýlem v zobáku.

63. Plate

S. T. Rabe (1755–1783), Lwówek Śląski, 1767
tin, casting, carving, diameter 20,7 cm
MJG AH 1574

On the inner bottom a depiction of a bird sitting on a fictional shrub with a butterfly in the beak.

64. Talerz

G. Aldo, Kamienna Góra, 1. poł.
XVIII w.
cyna, odlew, rytowanie, śred.
23cm
MJG AH 1671

W lustrze przedstawienie drapieżnego ptaka chwytającego w locie zająca.

64. talíř

G. Aldo, Kamenná Hora, 1. pol.
18. st.
cín, odlévání, rytí, prům. 23 cm
MJG AH 1671

Na ploše vyobrazení dravého ptáka chytajícího ve letu zajíce.

64. Plate

G. Aldo, Kamienna Góra, 1st half of
the 18th century
tin, casting, carving, diameter
23cm
MJG AH 1671

On the inner bottom a depiction of a prey in flight catching a hare.

65. Kufel z apostołami

Kreussen (?), Niemcy, 2. poł. XVII w.

kamionka, nakładki, farby emaliowe, cyna, 20,5 x śred. 15 cm

MJG AH 428

Brzusiec zdobiony nakładkami plastycznymi z przedstawieniami dwunastu apostołów. Naczynia kamionkowe charakteryzują się twarde, spieczonym, mocno zeszkliwionym, nieprzeziąkliwym czerepem, odpornym na kwasy i tłuszcze. Do wynalezienia porcelany były cenniejszymi naczyniami do picia i przechowywania. Bawarskie Kreussen znane było z produkcji kufli kamionkowych z dekoracją plastyczną, wzbogaconą malowaniem różnobarwną emalią. Naśladowano je w innych ośrodkach ceramicznych.

65. Holba s apoštoly

Kreussen (?), Německo, 2. pol. 17. st.

kamenina, nálepy, emaily, cín, 20,5 x prům. 15 cm

MJG AH 428

Břicho zdobené plastickými nálepy s vyobrazením dvanácti apoštolů.

Kameninové nádoby se vyznačují tvrdým, slinutým, silně zesklivatěným, nenasákvým tělem, odolným vůči působení kyselin a tuků. Do doby objevení porcelánu byly ceněny nádoby používanými k pití i přechovávání. Bavorský Kreussen byl známý výrobou kameninových holb s plastickými dekoracemi doplněnými malbou s použitím barevných emailů. Byly napodobovány jinými keramickými výrobky.

65. Tankard with Apostles

Kreussen (?), Germany, 2nd half of the 17th century

stoneware, overlays, enamel paint, tin, 20,5 x diameter 15 cm

MJG AH 428

The body decorated with overlays depicting the twelve apostles. Stoneware vessels are characterised by a hard fired shell, non-permeable to acids and greases. Until the invention of porcelain, it was highly valued for producing drinking and storage vessels. The Bavarian city of Kreussen was known for the production of stoneware mugs with three-dimensional decoration enriched with multicolour enamel paint. It was copied in other centres of ceramic production.

66. Kufel z apostołami

Annaberg (?), Niemcy, 2. poł. XVII w.

kamionka, nakładki, farby emaliowe, cyna, 21,5 x śred.

15,5 cm

MJG AH 431

66. Holba s apoštoly

Annaberg (?), Německo, 2. pol. 17. st.

kamenina, nálepy, email, cín, 21,5 x prům. 15,5 cm

MJG AH 431

66. Tankard with Apostles

Annaberg (?), Germany, 2nd half of the 17th century

stoneware, overlays, enamel paint, pewter, 21,5 x

diameter 15,5 cm

MJG AH 431

67. Džban
Annaberg (?), Niemcy, 2. poł.
XVIII w.
kamionka, nakładki, farby emalio-
we, cyna, 27 x śred. 14 cm
MJG AH 430

67. Džbán
Annaberg (?), Německo, 2. pol.
18. st.
kamenina, nálepy, email, cín, 27 x
prům. 14 cm
MJG AH 430

67. Jug
Annaberg (?), Germany, 2nd half
of the 18th century
stoneware, overlays, enamel paint,
pewter, 27 x diameter 14 cm
MJG AH 430

W Jeleniej Górze najbardziej popularne były wyroby kamionkowe z pobliskiego Bolesławca. Rozkwit kamionki bolesławieckiej przypada na wiek XVIII. Pojawiły się wówczas naczynia o spiralnie żłobkowanych brzuścach. Prawie wszystkie miały oprawę cynową, pokryte szkliwem ziemnym. Od połowy XVIII w. zaczęto pokrywać brązowe powierzchnie naczyń białymi nakładkami odciskanyymi w formach. Ten nowy rodzaj dekoracji stał się typowy dla Bolesławca. Motywami zdobniczymi były rośliny, emblematy religijne, herby, czasem przedstawienia figuralne.

V Jelení Hoře byly nejpopulárnější kameninové výrobky z nedalekého Bolesławce. Rozkvět boleslawecké kameniny připadá na 18. století. Tehdy se objevují nádoby se spirálovitě rýhovanými břichy. Téměř všechny měly cínovou montáž a byly pokryty sklovinou. Od poloviny 18. století začaly být hnědé plochy nádoby kryty bílými nálepy vytlačovanými ve formě. Tento nový druh dekorace byl pro Boleslawec typický. Motivy dekorací byly rostliny, náboženské symboly, erby, později i figurální výjevy.

Stoneware from nearby Bolesławiec was most popular in Jelenia Góra. Bolesławiec stoneware boom occurred in the eighteenth century, when vessels with spiralling ribs appeared. Almost all were tin framed, covered with clay glaze. From the mid-eighteenth century, brown surface vessels were covered with white overlays, pressed in moulds. This new type of decoration has become typical for Bolesławiec. Among decorative motifs of plants, religious emblems, crests and sometimes human figures can be found.

68. Džban

Bolesławiec, 1. poł. XVIII w.

kamionka, szkliwo ziemne, odlew cynowy, rytowanie, 25 x 15 cm
MJG AH 352

Kulisty, spiralnie rowkowany, szyja cylindryczna z pierścieniami, na cynowej przykrywie z uchwytem kulkowym, wyryte: „MNB 1734” w wieńcu z liści.

68. Džbán

Bolesławiec, 1. poł. 18. st.

kamenina, sklovina, cínový odlitek, rytí, 25 x 15 cm,
MJG AH 352

Kulovitý, spirálovitě rýhovaný, hrdlo válcovité s kroužky, na cínovém víčku s kuličkovým úchytem vyryté: „MNB 1734” ve věnci z listů.

68. Jug

Bolesławiec, 1st half of the 18th century

stoneware, clay glaze, pewter casting, carving, 25 x 15 cm,
MJG AH 352

Round, spirally ribbed, cylindrical neck with rings. On the pewter lid with a knob grip there is engraved: „MNB 1734” in a wreath of leaves.

69. Džban z nakładkami

Bolesławiec, 2. poł. XVIII w.

kamionka, szkliwo ziemne, białe nakładki, odlew cynowy, 34 x 18 cm
MJG AH 301

Owoidalny, szyja cylindryczna z pierścieniami. Na brzuścu nakładki – gałązki kwiatowe. Na cynowej przykrywie rytowany napis: „J. G. L. 1827”.

69. Džbán s nálepy

Bolesławiec, 2. poł. 18. st.

kamenina, sklovina, bílé nálepy, cínový odlitek, 34 x 18 cm
MJG AH 301

Vejčitý, krk válcovitý s kroužky. Na břichu nálepy – rozkvetlé větévký. Na cínovém víku vyrytý nápis: „J. G. L. 1827”

69. Jug with overlays

Bolesławiec, 2nd half of the 18th century

stoneware, clay glaze, white overlays, pewter casting, 34 x 18 cm
MJG AH 301

Ovoid shape, the cylindrical neck with rings. Overlays on the belly – flower twigs. On the pewter lid an engrave inscription: “J. G. L. 1827”.

70. Naczynie na tytoń
Bolesławiec, 2. poł. XVIII w.
kamionka, szklivo ziemne, białe szklivo-
wione nakładki
MJG AH 360

70. Tabatěrka
Bolesławiec, 2. poł. 18. st.
kamenina, sklovina, bílé glazované
nálepy,
MJG AH 360

70. Dish for tobacco
Bolesławiec, 2nd half of the 18th
century
stoneware, clay glaze, white glazed
overlays
MJG AH 360

Popularność porcelany wschodniej sprowadzanej do Europy głównie z Chin, spowodowała liczne próby wyprodukowania takich samych naczyń na miejscu, co nastąpiło, dzięki J. F. Böttgerowi, w 1708 r. Zaowocowało to wieloma pomysłami, jak przy użyciu innego surowca zdalnie naśladować wschodnie wyroby. Używano do tego celu szkła (wyroby ze szkła mlecznego) i fajansu. W 2. połowie XVII w. w holenderskim Delft czynne było ponad dwadzieścia warsztatów ceramicznych produkujących głównie naczynia naśladowujące chińską porcelanę z okresu dynastii Ming w charakterystycznej białoniebieskiej (kobaltowej) kolorystyce. Spory zbiór naczyń ozdobnych z wytwórni w Delft przypomina nam o powiązaniach handlowych kupców jeleniogórskich z Holandią. Z jej portów wysyłano woale do Ameryki i Anglii.

Popularita východního porcelánu dováženého do Evropy zejména z Číny iniciovala řadu snah vyrobit stejné nádoby na místě, k čemuž došlo díky J. F. Böttgerovi v roce 1708. Výsledkem byla řada nápadů jak s použitím jiné suroviny zdárně napodobit východní výrobky. K tomuto účelu bylo používáno sklo (výrobky z mléčného skla) a fajáns. V druhé polovině 17. století v nizozemském Delftu pracovalo přes dvacet keramických dílen vyrábějících hlavně nádoby napodobující čínský porcelán dynastie Ming s typickou bílo-modrou (kobaltovou) barevnou kombinací. Značná sbírka dekorativních nádob pocházejících z Delftu dokládá obchodní vazby jelenohorských kupců s Nizozemskem. Z jeho přístavu putoval voál do Ameriky i Anglie.

The popularity of porcelain imported to Europe mainly from China caused numerous attempts to produce the same dishes here, what happened thanks to J. F. Böttger, in 1708. It resulted in many ideas of how to imitate oriental products with the use of other raw materials. For this reason glass (products of milk-glass) and faience were used. In the second half of the seventeenth century, in the Dutch Delft, over twenty ceramic workshops were operating, producing mainly vessels imitating china porcelain from the period of the Ming dynasty, in typical white-blue (cobalt) colours. The considerable set of decorative dishes from a manufacturing company in Delft reminds us of the commercial connections of Jelenia Góra merchants with the Netherlands. From its harbours veils were sent to America and England.

71. Talerz

Holandia, Delft, XVII w.

fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, malowanie kobaltem, śred. 40 cm

MJG AH 611

W lustrze alegoryczna postać Fortuny: nagiej kobiety przedstawionej w otoczeniu statków na falach. Stoi na okrągłej wysepce z rozwianymi włosami, w lewej, uniesionej nad głową ręce, trzyma żagiel na kolistym stelażu wydymany wiatrem, przytrzymywany prawą ręką. Otoczona szeroką bordiurą z przedstawieniami postaci w orientalnych strojach.

71. Talíř

Nizozemsko, Delft, 17. století

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba kobaltem, prům. 40 cm

MJG AH 611

Na ploše alegorická postava Fortuny – nahé ženy vyobrazené mezi loděmi na vlnách. Stojí na kulatém ostrůvku s rozevlátými vlasy, v levé, nad hlavou ve zvednuté ruce drží větrem nadouvanou lodní plachtu na kulaté tyči, kterou přidržuje pravou rukou. Ohraničená širokou bordurou s vyobrazením postav v orientálních oděvech.

71. Plate

the Netherlands, Delft, the 17th century

faïence, lead-tin glaze, painting with cobalt, diameter 40 cm

MJG AH 611

In the inner bottom, an allegorical figure of Fortuna: a naked woman surrounded by ships on waves. She is standing on a small round island with her hair blown. A sail on a round frame filled by the wind in the left hand raised above the head, supported with the right hand. Encircled by a wide side with the presentation of figures in oriental dresses.

72. Talerz fajansowy

Holandia, Delft, warsztat De Grieksche A. (1658 – 18180), Pieter Adriaensz Kocks (1701– 1722)
fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, malowanie kobaltem, 6 x 35 cm

MJG AH 483

W lustrze ptak siedzący na gałęzi, wokół niego unoszą się motyle. Kołnierz dekorowany motywami geometrycznymi.

72. Fajánsový talíř

Nizozemsko, Delft, dílna De Grieksche A (1658–1818) Pieter Adriaensz Kocks (1701–1722)
fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba kobaltem, 6 x 35 cm

MJG AH 483

Na ploše vyobrazení ptáka sedícího na větvi, kolem něj létají motýli. Lem s geometrickými motivy

72. Faïence plate

the Netherlands, Delft, De Grieksche A workshop(1658–1818) Pieter Adriaensz Kocks (1701–1722)
faïence, lead-tin glaze, painting with cobalt, 6 x 35 cm

MJG AH 483

In the inner bottom, a bird sitting on a branch, around it – butterflies flying. The edge decorated with geometrical motives.

73. Wazon balasowy

Holandia, Delft, 2. poł. XVIII w.

fajans, szklivo ołowiowo-cynowe, malowanie kobaltem, 30 x 19 cm

MJG AH 423

Zwężająca się ku górze podstawa i górna krawędź ośmioboczna; brzusiec baniasty. Dekoracja w formie gęsto rozmieszczonych motywów kwiatowych różnych wielkości, gwiazdek i punktów, z ptakiem w centrum kompozycji. Brak pokryw. Tego typu wazon występował w kompletach z dwoma o bardziej wysmukłych kształtach i ustawiane były na szafach, kominkach, gzymsach nad drzwiami.

73. Váza

Nizozemsko, Delft, 2. polovina 18. st.

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba kobaltem, 30 x 19 cm

MJG AH 423

Osmihranný podstavec zužující se směrem nahoru i horní hrana; baňaté břicho. Dekorace ve formě hustě rozmístěných květových motivů různých velikostí, hvězdiček a bodů, s ptákem ve středu kompozice. Vázy tohoto typu bývaly v sadách se dvěma dalšími užšími tvarů, byly stavěny na skříních, krbech, římsách nad dveřmi.

73. Baluster vase

the Netherlands, Delft, 2nd half of the 18th century

faïence, lead-tin glaze, painting with cobalt, 30 x 19 cm

MJG AH 423

Octagonal base tapering towards the top and top edge; the bulbous body. A decoration in the form of flower motifs densely arranged and of different sizes, stars and points, with a bird in the centre of the composition. A lid is missing. Vases of this type appeared in sets, with two other vases, of more slender shapes, and were placed on cabinets, fireplaces, cornices above the door.

74. Para wazonów z pokrywą o uchwycie w kształcie psa

Holandia Delft, warsztat De Porcelayne Claeuw (1662 – 1822), L. Sanderus 1763 – 1764 r.

fajans, szklivo ołowiowo-cynowe, malowanie kobaltem, 40 x 18 cm

MJG AH 494, MJG AH 495

74. Pár váz s víkem a uchtem ve tvaru psa

Nizozemsko, Delft, dílna De Porcelayne Claeuw (1662–1822), L.

Sanderus 1763–1764

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba kobaltem, 40 x 18 cm

MJG AH 494, MJG AH 495

74. Two vases with the lid and a handle in the shape of a dog

the Netherlands, Delft, De Porcelayne Claeuw workshop (1662–1822),

L. Sanderus, 1763–1764

faïence, lead-tin glaze, painting with cobalt, 40 x 18 cm

MJG AH 494, MJG AH 495

75. Plakietka dekoracyjna

Holandia, Delft, warsztat De Grieksche A. (1658 – 18180), ok. 1811 r.

fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, malowanie kobaltem, 43 x 32 cm

MJG AH 474

Plakietka w formie rokokowego kartusza, w centrum malowana kobaltem scena „Ucieczki do Egiptu”, ujęta w plastyczne wielobarwne obramienie.

75. Dekorační plaketa

Nizozemsko, Delft, dílna De Grieksche A (1658–18180), kolem r. 1811

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba kobaltem, 43 x 32 cm

MJG AH 474

Plaketa ve tvaru rokokové kartuše, ve středu kobaltem malovaná scéna Útěku do Egyptu v plastickém, mnohobarevném orámování.

75. Decorative plaque

the Netherlands, Delft, De Grieksche A workshop (1658–1818), around 1811

faïence, lead-tin glaze, painting with cobalt, 43 x 32 cm

MJG AH 474

Plaque in the form of a rococo cartouche, in the centre a scene of the Flight into Egypt, painted with cobalt, in an artistic colourful frame.

Fajansiarnię w Prószkowie na Śląsku Opolskim założył w 1763 r. hr. Leopold von Proskau. Po jego śmierci (zginął w 1769 r. w pojedynku) wytwórnię odziedziczył Johann Carl Dietrichstein, który sprzedał ją w 1783 r. rządowi pruskiemu.

Wytwórnia w Prószkowie prowadzona była na dużą skalę, zatrudniała 40 do 50 osób. Wyroby jej łatwo można rozpoznać, prawie wszystkie sygnowano. Naczynia miały staranną dekorację malarską, w której przeważały kwiaty i kompozycje z owoców i warzyw, a także motywy architektoniczne.

Výrobnu fajáns v Próškově v opolském Slezsku založil v roce 1763 hrabě Leopold von Proskau

Po jeho smrti (zahynul v roce 1769 v souboji) zdědil výrobnu Johann Carl Dietrichstein, který ji v roce 1783 prodal pruskému státu.

Výrobná v Próškově pracovala ve velkém měřítku a zaměstnávala 40 do 50 pracovníků. Její výrobky jsou snadno poznatelné, prakticky všechny byly signovány. Nádoby měly pečlivý malířský dekor, ve kterém převažovaly květiny a kompozice z ovoce a zeleniny a také architektonické motivy.

A faïence manufacturing company in Próšków, in Opole Silesia, was established in 1763 by Count Leopold von Proskau.

After his death (in 1769 he was killed in a duel), Johann Carl Dietrichstein inherited it, and sold it in 1783 to the Prussian government.

The manufacturing company in Próšków was operating on a large scale, employing 40 to 50 people. It is easy to recognize its products, nearly all of them were signed. Dishes had a careful painting decoration, mainly compositions of flowers, fruit and vegetables but also architectural motives.

76. Waza z pokrywą

Prószków, 1763 – 1769 r.

fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, malowanie, 26 x 33,5 cm

MJG AH 444

Owalny kształt naczynia z falującym brzegiem, po bokach dwa uchwyty osadzone poziomo i wygięte do góry. Pokrywa o sfalowanym przekroju, zwieńczona pełnoplastyczną gruszką z łodygą i trzema liśćmi. Malowana w bukiety z kwiatów róż.

76. Váza s víkem

Prószków Śląski, 1763–1769

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba, 26 x 33,5 cm

MJG AH 444

Oválný tvar nádoby se zvlněným okrajem, po bocích dvě ucha umístěna svisle a zahnutá nahoru. Víko se zvlněným průřezem, zakončené plastickou hruškou se stonkem a třemi listy. Malovaná kytice růží.

76. Tureen with the lid

Silesian Prószków, 1763–1769

faïence, lead-tin glaze, painting, 26 x 33.5 cm

MJG AH 444

Oval shape of the dish with a waving rim, two handles on both sides, set horizontally and bent up. The lid of a folded section, crowned with a three-dimensional pear with a stalk and three leaves. Painted in bunches of roses.

77. Półmisek z pokrywą

Prószków, 1763 – 1769 r.

fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, malowanie, 20 x 33 cm

MJG AH 81

Półmisek w kształcie równobocznego trójkąta o narożach zakończonych półkolistymi podwójnymi wybrzuszeniami. Pokrywa zwieńczona uchwytem w formie jabłka z gałązką.

77. Mělká miska s víkem

Prószków, 1763–1769

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba, 20 x 33 cm

MJG AH 81

Mělká miska ve tvaru rovnostranného trojúhelníku s rohy ukončenými půlkruhovitým zdvojným vyboulením. Víko zakončeno úchytem ve tvaru jablka s větvičkou.

77. Serving dish with the lid

Prószków, 1763–1769

faïence, lead-tin glaze, painting, 20 x 33 cm

MJG AH 81

Serving dish in the shape of an equilateral triangle with angles finished with a semicircular double bulge. The lid crowned with the grip in form of an apple with a twig.

78. Oślona na donicę

Prószków, 1763 – 1769 r.

fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, malowanie kobaltem, 20 x 33 cm
MJG AH 397

W formie wazy na stopie, ze ślimakowymi uchwytami, malowana w motywy pejzażowe: budynek z wieżami flankowany drzewami.

78. Obal na květináč

Prószków, 1763–1769

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba kobaltem, 20 x 33 cm
MJG AH 397

Ve tvaru vázy na noze, se šnekovitým úchyty, malba krajinářských motivů – budova s věžemi lemovaná stromovím.

78. Flowerpot cover

Prószków, 1763–1769

faïence, lead-tin glaze, painting with cobalt, 20 x 33 cm
MJG AH 397

In the form of a vase on foot, with scroll handles, painted in landscape motifs: a building with towers, flanked with trees.

79. Naczynie w kształcie liścia

Prószków, 1770 – 1783 r.

fajans, szkliwo ołowiowo-cynowe, rzeźbienie, malowanie, 8,5 x 26 x 30 cm
MJG AH 74

Naczynie w kształcie liścia z zespolonymi trzema pojemnikami, z pokrywkami o kształtach: kiści winogron, kwiatu i owalnego owocu. Naczynie zdobione dodatkowo plastycznymi kwiatami. Malowane w zimnej tonacji: zieleni, manganowy fiolet, błękit.

79. Nádoba ve tvaru listu

Prószków, 1770–1783

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, broušení, malba, 8,5 x 26 x 30 cm
MJG AH 74

Nádoba ve tvaru listu s třemi spojenými nádobami ve tvaru hroznu, květu a oválného ovoce. Nádoba zdobena dodatečně plastickými květy. Malba studenými barvami – zelená, manganová fialová, modř.

79. Dish in the shape of a leaf

Prószków, 1770–1783

faïence, lead-tin glaze, carving, painting, 8.5 x 26 x 30 cm
MJG AH 74

Dish in the shape of a leaf with three united containers with lids of shapes of: a bunch of grapes, a flower, and an oval fruit. The vessel additionally decorated with three-dimensional flowers. Painted in cold tone: green, manganese purple, and blue.

80. Kufel z tancerzem

Prószków, XVIII/XIX w.

fajans, szklivo ołowiowo-cynowe, malowanie, oprawa cynowa; wys. 27 cm x śred. 11 cm
MJG AH 638

80. Korbel s tanečníkem

Prószków, 18./19. st.

fajáns, olovnatě-cínová sklovina, malba, cínová montáž; výš. 27 x prům. 11 cm
MJG AH 638

80. Tankard with a dancer

Prószków, the 18th / 19th century

faïence, lead-tin glaze, painting, pewter fitting; height 27 x diameter 11 cm
MJG AH 638

Kolekcja naczyń ozdobionych postaciami muzykantów i tańczących należy do ciekawszych osiągnięć artystycznych wytwórni fajansu w Prószkowie.

Seria ta powstała w okresie, gdy fabrykę, będącą wówczas własnością rządu pruskiego, dzierżawił Johann Gottlieb Leopold (1786 – 1812). Na prezentowanym kuflu widzimy tańczącego chłopca.

Biblia luterańska i jeleniogórskie śpiewniki kościelne przypominają o ewangelickim wyznaniu większości jej ówczesnych mieszkańców.

Pierwszą drukarnię w Jeleniej Górze otworzył w 1709 r. Johann Gottlieb Ockel z Lubania, po jego śmierci w 1711 r. właścicielem został jego brat Christian, a w 1713 r. przejął ją Dietrich Krahn. Po śmierci Dietricha w 1738 r. zakład prowadził jego syn Immanuel (zm. 1787 r.), a do 1802 r. wdowa po nim. W rękach rodziny drukarnia pozostała do połowy XIX w.

Kolekcje nádob zdořeným postavami muzikantů a tanečníků patří k zajímavějším uměleckým kusům výroby fajánsu v Próškové.

Tato řada vznikla v době, kdy továrnu, který byla tehdy majetkem pruského státu, pronajímal Johann Gottlieb Leopold (1786–1812). Na prezentovaném korbeltu vidíme tančícího sedláka.

Luterská bible a jelenohorské kancionály dokládají evangelické vyznání většiny tehdejších obyvatel.

První tiskárnu v Jelení Hoře otevřel v roce 1709 Johann Gottlieb Ockel z Lubaně, po jeho smrti v roce 1711 se majitelem stal jeho bratr Christian, a v roce 1713 ji převzal Dietrich Krahn. Po smrti Dietricha v roce 1738 vedl podnik jeho syn Immanuel (zem. v r. 1787) a do roku 1802 pak jeho vdova. V držení rodiny byla tiskárna do poloviny 19. století.

The collection of dishes decorated with figures of musicians and dancers is one of more interesting artistic achievements of the manufacturing company of faïence in Prószków.

The series was created in the period, when the factory, being the property of the Prussian government, was leased by Johann Gottlieb Leopold (1786–1812). On the exhibited tankard there is a dancing peasant.

The Lutheran Bible and Jelenia Góra hymn books remind about the evangelical faith of the majority of contemporary burghers.

In Jelenia Góra in 1709, the first printing house was opened by Johann Gottlieb Ockel from Luban. After his death in 1711, his brother Christian became the owner, and in 1713 Dietrich Krahn took it over. After the death of Dietrich in 1738, his son Immanuel ran the workshop (died in 1787), and till 1802 – the widow Krahn. The printing house remained in hands of the family until the middle of the nineteenth century.

81. Biblia

Lüneburg, 1711 r.

papier, skóra, druk, introligatorstwo, tłoczenie, 35 x 30,5 x 15,5 cm

MJG AH 4904

Biblia w tłumaczeniu Lutera. Tego typu księgi były w domach ewangelików przekazywane z pokolenia na pokolenie, o czym świadczą napisy na pierwszych kartkach, które tworzą swoistą rodzinną kronikę.

81. bible

Lüneburg, 1711

papír, kůže, tisk, vazba, vytlačování, 35 x 30,5 x 15,5 cm

MJG AH 4904

Bible v Lutherově překladu. Knihy tohoto druhu byly v domech evangeliků předávány z generace na generaci, o čem svědčí záznamy na prvních listech, představující svého druhu rodinnou kroniku.

81. The Bible

Lüneburg, 1711

paper, leather, print, bookbinding, embossing, 35 x 30.5 x 15.5 cm

MJG AH 4904

The Bible translated by Luther. Books of this type were passed from generation to generation in houses of evangelicals, what is proved by inscriptions on the first pages, which created a kind of family chronicle.

82. Śpiewnik jeleniogórski

Jelenia Góra, drukarnia Immanuela Krahna, 1775 r.,
oprawa 1779 r.

papier, skóra, druk, introligatorstwo, tłoczenie, 18 x
11,5 x 8 cm

MJG AH 4908

Od wybudowania kościoła łaski zaczęto wydawać zestaw pieśni wykonywanych na nabożeństwach i uroczystościach kościelnych. Śpiewniki jeleniogórskie wydawano wielokrotnie. Kolejne wydania zaopatrywano w panoramy Jeleniej Góry. Dzięki nim można śledzić zmiany w wyglądzie miasta.

82. Jelenohorský kancionál

Jelení Hora, tiskárna Immanuele Krahna, 1775,
vazba r. 1779

papír, kůže, tisk, vazba, vytlačování 18 x 11,5 x 8 cm

MJG AH 4908

Po vybudování kostela Milosti bylo zahájeno vydávání písní zpívaných během pobožností a církevních slavností. Jelenohorské kancionály byly vydávány opakovaně.

Další vydání byla doplněna panoramou Jelení Hory. Umožňují sledovat změny vzhledu města.

82. Jelenia Góra hymn book

Jelenia Góra, printing house of Immanuel Krahna,
1775, cover from 1779

paper, leather, print, bookbinding, embossing, 18 x
11.5 x 8 cm

MJG AH 4908

Since the building of the Church of Grace, one started publishing the set of songs performed on services and church celebrations. Jelenia Góra hymn books were being published repeatedly.

Successive editions were supplied with panoramas of Jelenia Góra. Thanks to them it is possible to keep up with changes in the appearance of the city.

